

DISQUISITIO JURIDICA

NUM

REVERENDISSIMUS, PERILLUSTRIS,
ET AMPLISSIMUS DOMINUS

DOMINUS

MICHAEL KUEN

EXEMPTI COLLEGII CANONICORUM REGULARIUM
S. AUGUSTINI CONGREGATIONIS LATERANENSIS ULMÆ
PRÆLATUS ET ABBAS &c.

AUTHOR SIT

PUDENDI LIBELLI SUB TITULO:

JOANNES DE CANABACO

EX COMITIBUS DE CANABACO ORIUNDUS, QUI VULGO
VENDITUR PRO AUTHORE QUATUOR LIBRORUM DE IMITATIONE
CHRISTI, RECENTER DETECTUS A QUODAM CANONICO
REGULARI S. AUGUSTINI CONGREGATIONIS
LATERANENSIS.

CUM PERMISSU SUPERIORUM.

CANABACI SUMPTIBUS HÆREDUM

JOANNIS GERSENI

MDCCLX.

NEGATIVAM SENTENTIAM

IN FAVOREM DICTI D. D. PRÆLATI

ADVERSUS

P. ANGELUM MAERZIUM O. S. B.

SCHYRÆ AMPECTITUR,

ATQUE PER NOTORIA FERE JURA TUETUR

THEOPHILUS DE LA GRAND

J. U. C. PRÆFECTUS IN FALCKENSTEIN.

PARS I.

Sumptibus Gersenistarum. 1762.

Tertullianus Apologetici.

Cap. II.

Quodcunque dicimur, cum alii dicuntur, & proprio ore & mercenaria advocacy utuntur ad Innocentiæ suæ commendationem. Respondendi, altercandi facultas patet, quando nec liceat indefensos, & inauditos omnino damnari. Sed Christianis (Gersenistis) solis nihil permittatur loqui, quod causam purget, quod veritatem defendat, quod judicem non faciat injustum?

PARS I.

DISQUISITIO JURIDICA.

PRÆFATIO.

Decantati in utroque foro juris esse, quod Actore non probante reus absolvendus sit, etsi te lateret, Schyrensis Angele, at omnium tamen consensu, & praxi quotidiana est exploratum, ut de eo ne dupondii quidem Tyrones dubitent. Itaque si Reverendissimi Perillustris & Amplissimi D. D. Michaëlis, Cann. Regg. S. Augustini Præpositi Wengensis Ulmæ, & Abbatis Lateranensis patrocinium a me suscipi adversum Crisin Tuam Apologeticam intelligis,

una facile perspicias, id me jure abs Te exigere, ut Actoris præcipuas partes expleas, atque mox dictum Reverendissimum Præsulem Scriptiunculæ, a Te exagitatæ, verum germanumque parentem esse prius evincas, quam asseras, ne temere fingere Tibi Adversarium voluisse videaris: Tum vero exceptiones idoneas, quibus assertio Tua impetitur, elumbes reddas. Quod nisi præstiteris, Anonymo cuidam Levidensem Lucubratiunculam illam sub Titulo: Joannes de Canabaco ex Comitibus de Canabaco oriundus, qui vulgo venditur pro Authore quatuor Librorum de Imitatione Christi, recenter detectus a quodam Canonico Regulari S. Augustini Congregationis Lateranensis. Cum Permissu Superiorum. Canabaci sumptibus Hæredum Joannis Gerseni MDCCLX. Tribuere pergam, & pergent, opinor, mecum, quicumque cogitaverint, opellam illam Authori suo parum honorificam, tibi ipsi, Angele Schyrensis, probrosam, denique illustrissimo Benedictinorum Ordini esse inimicam. Neque enim isti in animum unquam inducent, tantum Reverendissimum Prælatum Micbaëlem potuisse sui oblivisci, ut Nomini suo quidquam indecorum admitteret, aut ut gratiis, quibus a prædicto Sacerrimo Ordine, non dicam obiter perplutus, sed perfusus totus quantus fuit, has inimicissimas grates referret.

Igitur momentis omnino ponderosis rem Tuam agas, argumenta indubia proferas, testes exceptione majores adducas, necesse est, idque eo certius, quod parum absit, quin ipse Satyris illiberalibus Scriptiunculam illam putem accensendam: Tam irrisoria, tam levis est, a qua abhorre Virum in Dignitate Ecclesiastica constitutum, præsumptione quadam (utinam firma semper) boni omnes
mecum

*mecum judicabunt. Agenti quippe, qualem Te, Angele, ipsius
statuis, Micbaëlem accusando, Agenti, inquam, incumbit onus pro-
bandi*

*L. 2. & l. verius, 21. ff. de probation. l. actor. 23. & l. frustra
8. C. eod. tit. l. fin. ff. de rei vindic. l. qui accusare 4. C. de edendo,
§. non solum.*

*Et asserenti, ut notum est, incumbit probatio, Et actor prius
probare debet, non reus l. actor. C. de probat. quo non probante
reus absolvitur per ea, quæ tradit*

*Barthol. q. 14. Bald. cons. 406. Præmittendum est. Caputaquens.
decisa impressa 2. Lib. I. Actore non probante. per ll. est Et
decretum 25. ff. de jure fisci. l. ult. C. de rei vindicat. Instit. de
interdictis cap. ult. caus. 6. q. 5. Cap. cum Ecclesias. de causa
possess. Et propriet. &c.*

*Unde textus elegans est, ut Actor paratus veniat ad judi-
cium*

*in l. 42. vers. nam plane qui agit, certus esse debet de Reg.
Jur.*

✱ ✱ ✱

& habeat paratas probationes, non ab adversario petat

l. 4. C. de edendo.

*Hæc explorata sunt, neque aliud impræsentiarum flagitari a nobis
potest, quam ut Angeli Schyrensis rationes audiamus, quibus accu-
satio adversus Reverendissimum Michaëlem Prælatum
Wengensem creditur fulciri, & quas jam nunc
audiemus.*

§. I.

An verba Tituli: *a quodam Canonico Regulari S. Augustini Congregationis Lateranensis* probent Michaëlem Libelli controversi parentem?

Arguet forte Schyrensis Actor, mox in fronte Libelli comparere hæc, quæ modo adducta sunt, verba; dubitari igitur non debere, quin Præpositus Wengensis Ulmæ infaustum partum effuderit, cum Ulma non habeat Religiosos alios, quam Canonicos Regulares, & fere solus ipsorum Prælatus propriis lucubrationibus in publicum prodierit.

Verum si indifferenti rem hanc oculo arbitremur, videbimus illico, in hac accusatione nec caput, nec pedem comparere. Primo enim mere supponitur, non probatur, Libellum Ulmæ excusum fuisse, cui ipsa libelli frons contradicit, ubi habetur excusus *Canabaci*, & quidem *Sumptibus Joannis Gersenis Hæredum*. Ex quibus sic arguo: Ulma, & Canabacum loca diversissima sunt, quorum prius omnino Sueviæ Danubianæ caput est, alterum forte in concavo lunæ requirendum est, saltem si eos audimus, qui Joannem Gersensem impugnant.

Re-

Replicabit forte Schyrensis, hinc esse illas lacrymas, quod fingere vir, & eruditus quidem, Religiosus, Sacerdos, imo Præpositus, & Abbas Lateranensis Nomini suo indecorum non duxerit. Esse omnino fictum editionis locum, & eorum, qui sumptus ferrent, *Joannis Gerseni Hæredum*, nisi forte Canonici Regulares gloriæ omnis Joanni Gerseni, ejusque Ordini debitæ, propudiosis his artibus hæredes scribi cogitent. At Ulmæ tamen Literis Vogelians Michaëlem hunc partum effudisse, sibi esse exploratum. Vogelium certe eum esse, qui Luciferi Wittembergensis (Libri Magistratui Ulmensium parum gloriosi) Lucinam agere spe lucri non dubitaverit, etsi non absimili pseudologia prælo subjectus legatur Landspærgæ, ut alia ex arcani disciplina taceantur. Ita certe Tabulas, & testes præter Walchium adduci posse, & si produci necesse sit, in vestibulo esse.

Lucifer Wittebergensis, ut me brevi manu expediam, res aliena est: Alienis autem negotiis impudenter se quis ingerit, & eo ipso suspectus redditur ex

L. ult. C. de apparit. Procons. & leg. lib. 12. l. 25. de procurat. l. 21. §. ult. Ex quibus caus. major. item l. de judic. §. 10. l. de suspect. tut.

Ad hæc varia Ulmæ prodeunt subinde Opuscula, eaque non semper omni nævo pura (nisi contendere quis velit, non adeo nuper in hujus Præpositi reverentiam gravissime peccatum in Metropoli A** fuisse, quod aliquis ejus paucorum foliorum libellus publice divendi, legique fuerit interdictus) quis tamen istorum omnium Michaëlem Authorem statuet?

At frons ipsa Libelli Canonicum Regularem nobis hujus parentem nominat, nisi & hic, ut in *Canabaco*, & *Hæredibus Joannis Gerseni* fœda pseudologia cubet. Vogeliana vero Literæ ex comparatione aliarum editionum, identitatem officinæ illico produnt.

Esto: habeat *Canonicum Regularem*, & quidem S. *Augustini*, imo *Congregationis Lateranensis*: ideone etiam Ulmæ alii a Michaële a paucis annis se Canonicos Regulares S. Augustini *Lateranenses* non appellant? Hesternus sim, si id nesciam: aut a Te, Angele, fucum fieri mihi patiar? An vero Canonicus Regularis nomen facinorosi est, quod ex eo propudiosi Libelli Authorem facias? Ideone Pollingani, vicini Tui, facinorosi, aut dicti Libelli parentes dici merentur, quod Lateranenses appellari ament? Numquid, quod fuerint

fuerint instituti tempore B. Augustini, & ortum habuerint a Nazaraeis, quibus committebantur Sancta Sanctorum, tradit

Caccialup. *conf.* 4. post *conf. Zabar.* n. 2. allegans Joannem de

Deo in suo parvo opere *de dispensat.* ?

Equidem, reponet Schyrensis, nomen *Canonici*, aut *Lateranensis* nomen facinoris haud imbibere, cæterum eundem Caccialupum

d. *conf.* 4. num. 30.

citare aliquos, qui teneant, Canonicos Regulares habere originem a Ruffo, seu Yvone apud Francos tempore Ludovici Imperatoris, imo extra controversiam sane esse, S. Augustinum *pro viris* Regulam numquam scripsisse (si tamen Regula, & non Epistola dicenda est) sed *pro feminis*, atque adeo paradoxam esse Canonicorum Regularium a S. Augustino originem, qua in Controversia Mabilionios, Oudinos, Eggeros; Rhammios, Tamburinos, & alios sibi suffragaturos fore putabit.

Verum hæc omnia impertinentia sunt ad causam definiendam, quæ si forte prima fronte utcumque ad rem facere posse videantur, ad jus tamen relata nullum habent probationis effectum per

1. *ampliores, C. de appellat.*

nisi enim obtusis prorsus naribus sis, Angele, facile olfacies, me eodem pacto Eusebium Amortum vexati Libelli parentem designare posse, si sufficit esse Canonicum Regularem, aut *Lateranensem*, quales hodie omnes dici amant, ne eorum Prælati perpetuo *Præpositi*, & numquam *Abbates*, appellari debeant. Et quis nostrum ipsos arguet, si præcedentiæ præaliis Abbatibus causa, quoad saltem id licet, Lateranensium Privilegia sibi concedi faciant? Esto forte exceptioni locus esse possit, quod Privilegia non debeant dari in præjudicium alterius,

c. *quia* 2. *extr. de religios. domib. c. cum dicat* 2. *extr. de Eccles. ædific. c. quod per* 21. & seq. *extr. de Verb. Sign.* l. 40. ff. *de administr. tutor.* l. 8. ff. *de prætor. stipend.* Seraphin. *decis.* 351. num. 2. Pruckman *conf.* 39. num. 85.

Cæterum ipsi rem suam utiliter gessere. Quod enim tibi non nocet, & mihi prodest, concedendum est,

l. 1. §. *denique* 12. *de aqua plu. arcend.*

Quod si omnino contenderes, Canonicum Regularem *Ulmensem* odiosi Tibi Libelli authorem necessario dicendum esse; non video

Pars I.

B

tamen,

tamen, quæ bona consequentia jubeat potius designare Præpositum, quam Decanum, aut alium de Collegio? Numquid appellativum nomen, quale est *Canonicus Regularis Lateranensis*, teste Prisciano Lib. II. naturaliter commune est multorum? Quo pacto igitur ex eo Prælatum præ alio eliciam? Vides, Angele, ærem verberare hoc argumentum, nec vaga verba aliquid determinare, donec Rei Tui nomen e Tabulis legas, aut Testibus evincas. Te igitur non probante hætenus, Reus interim absolvitor, habeatorque Anonymus Scriptiunculæ tibi exosæ parens!

§. II.

An ex Flogiis Reverendissimi D. D. Prælati Wengensis, ab Angelo productis, sufficienter constet, ab ejus calamo fluxisse Joannem de Canabaco detectum?

Scio, votum Schyrensis Angeli est: O! loquerentur Sodales mei Elchingani, Wiblingani, Ochsenhusani! Loqueretur vicinia Ulmæ Suevorum! Loqueretur Wettenhusium! Non tacerent nimium religiosi Harpocrates! Minus scrupulose viciniæ jura tuerentur, perorassem, causam evicissem, Author nefandi & sribliginofi fœtus in aperto esset Reverendissimus DD. Michaël Præpositus Wengensis Ulmæ. Nunc Augusta solum, & Juvavium Tabulas submittit, & has ipsas Adversario nimium propitias. Producantur tamen!

Sunt Tabulæ & Testes ex iis causarum in foro agendarum momentis, quæ si idoneæ, & exceptione omni superiores sint, facile triumphant. Illud solum, Angele, monitum ex Ovid Lib. I. Amor. 10. te velim:

” Non bene conducti vendunt perjuriam testes. ”

Et gratum quidem accidit, duos saltem Te laudasse; unus enim testis, nullus testis

l. 9. C. de testib. c. 2. extr. eodem Farinac. de testib. 9. 63. per l. Maritus 20. de quæst.

Et testes plures regulariter præferendi sunt paucioribus

Cap. in nostra, 32. de testib. l. ob carmen 21. §. si testes, ibidemque gl. ff. eodem. gl. in Cap. si testes 4. q. 5. Cap. licet causam 9. vers.

9. vers. ex præmiss. de probation. Regner. Sixtin. 3. Conf. Marp. 8. num. 83. Ruin. conf. 71. Vol. 2.

Quid ergo Juvaviensis Tuus ille Testis? Audiatur! "Adversarium, fane virum eruditum tibi gratulor. Novi illum, & eodem duce, ac interprete Bibliothecam Wengensem lustravi, multis ac præclaris Libris ad normam Pollinganæ auctam, sed non passibus æquis. Plures jam Dissertationes Criticas, præcipue in Caussis Amortianis ille edidit, nonnumquam commodato solum nomine, ut Author sub aliena veste tutius lateret. Cave, ne hujus viri genium cum Amortiano metiaris; nihil enim Stoicum, nihil acerbum in humanissimo viro deprehenderis, quamvis excitatum Caput, sales & acroamata non respuat." Et quod Testinomen? Id chartæ originariæ, non Transumptis hisce inscribitur: Adeo non est Anonymus. Cæterum meminerit Judex æquus, etsi quandoque edenda sint ad fidem faciendam instrumenta tam publica, quam privata, & quidem ipsa originalia, id tamen minime requiri, ut integra producantur, cum sufficiat editio partialis per

Berlich. P. I. *Conclus.* 43. num. 24. & 98. Carpzov. P. I. c. 17.

d. 5. maxime si spectetur finis deliberandi in caussa, ubi etiam recipi in vicem originalium exempla, & copiæ debent

auth. *si quis* C. de edendo. l. 2. ff. de fide instrum.

Etsi enim scripturæ non probent, nisi sint subscriptæ, per

Martam in *Digest. noviss.* P. I. tit. *Sigillum.* Cap. 10. ex *decis. Regini Arragon. Martin. Monter.* 12. Jac. Bornit. Part. 1. de *instrum.* l. 2. cap. 22.

Nomina tamen testium tum primum edenda sunt, cum Reus excipere adversus eos cogitat; interim arcana & Secreta non esse revelanda, habetur in

1. *Mercatores* 4. C. de commerc. & merc.

Erras, totoque aberras cælo, Angele, si Testium nomina celare Judicem, aut Reum te posse existimes. Numquid hoc pacto liceret mihi testari in causa propria, quod jura vetant

1. omnibus 10. C. de testib. l. nullus 10. ff. eod. c. de cætero 14. extr. eod. c. item nullus 4. q. 3.?

Numquid eo pacto qualis qualis demum testis ultro se offerre posset ad testificandum, quem tamen jura habent pro suspecto per

C. 2. de testib. l. si quando 19. C. eod. Bald. in Auth. sed novo C. si cert. petatur. & in l. quoniam liberi. in pr. C. de testib. Barthol. in l. post legat. §. bis vero. ff. de his quibus ut indignis?

Cum præsumatur esse inimicus, & ideo minime idoneus

Gloss & Bart. in d. §. bis vero & in l. quæ omnia. ff. de procurat.

& in l. libertus. ubi Bald. C. de testib. Mynsing. 4. Observ. 3.

Nisi saltem sit homo legalis, & omni exceptione major,

Treutler Vol. 2. disp. 5. tb. 6. lit. e.

Ut jam non dicam, posse adeo produci testem solum de auditu, qui non probat

l. testium 18. l. solum 4. C. de testib. l. 2. §. idem Labeo 8. ff. de aqua plu. arcend.

Sane testes parte adversa non citata ad videndum jurare examinati, licet mille sint, nihil probant.

Barbosa Loc. commun. l. 18. C. 17. num. 60. per text. cap. 2. X.

de Testib. Farinac. de opposit. contr. Exam. test. l. 3. tit. 8. q.

72. num. 29. seqq.

Ex quo una habes, Reo etiam edenda esse (non solum Judici) testimonium nomina. Cum enim adversum Judicem ipsum Reo excipere quandoque liceat, hæcque exceptio debeat esse omnium prima,

l. sed etsi suscepit 52. ff. de judic. l. quidam 57. ubi Bart. n. 9. de judic. Bald. in l. ult. n. 5. Lanfranc. cap. quoniam verb. recusationes in princ. de probat.

quanto magis id licebit adversum testes, si suspecti, si familiares, si exceptione omni majores non sint?

Quodsi tamen hæc omnia, Schyrensis Angele, dissimulare possem, at ipsum saltem Juvaviense testimonium adversum Michaëlem Reverendissimum Reum nihil efficiet. Testi Tuo forulos Librorum aperuit: Quid inferis? Igitur & infausti Libelli parens est? Id certe consequens minime est, cum illud solum dicatur *consequens*, quod ex alio sequitur illative, & argumentando, prout sumitur in

l. Si vero plures §. hoc edictum. ff. de iis, qui dejec. vel effud.

At testis de visu omnino dicendus est Juvaviensis, quippe novit illum, & de partibus ejus ingenii satis instructus est, cum plures *Dissertationes Criticas*, præcipue in causis Amortianis, & quidem commo-

commodato solum nomine, ut author sub aliena veste tutius lateret, Michaëlis viderit mercenarii.

Quid ais, Angele? an *venalem* Michaëli Wengensi calamum adscribis? An Mercenarium Amorti Pollingani (id quod temere satis in *Crisi* Tua *Apologetica* ais) putas? Cave, ne calumniam viro struas! Duo nummi aurei, quos Carolinos dicunt, cum assignatione quadam apud Bibliopolam Augustanum, non tam emere venalem, aut corrumpere Michaëlis calamum, ut in Epistolis sub nomine Josephi D' Amaleti Caussæ Agredanæ, & Patribus Franciscanis, maxime Provinciæ Argentinensis & Bavaricæ, quin & Patribus Benedictinis in Causa P. Placidi Bœckhn circa Sanctorum invocationem ægre faceret, & genuinum infingeret (de internis enim, & intentione non judicat Prætor) quam præmium laboris in se suscepti fuere. Cum enim Meritorum causa contractui par sit per

Bald. in l. *qui se patris*. C. *si unde liber*. Alex. *Conf.* 30. num. 17. vol. 5.

& præmia merentibus debeantur,

l. ult. C. *de statuis & imagin.* l. ult. ibi *quæ nobis ex antegestis commendata est* C. *de offic. Magist. milit.* l. 1. ibi *nemo suffragio, sed de labore unusquisque perveniat.* Item Clem. *Cupientes* 3. pr. *de pæn.*

juste Eusebius Amortus Michaëli Wengensium tum Decano adhuc eos Carolinos dare, Michaël ab Eusebio eos acceptare potuit. Quod si etiam Theologus sis, assentiri nolens volens debebis (cum pretium pro opere turpi constituere equidem iniquum sit, at post factum exigere omnino liceat) Michaëlem, siquidem ex mercede cum Amorto convenisset, recipiendo eos Carolinos contra jus & justitiam minime deliquisse; maxime postquam Amorti calamum Principis sui interdictum cohibuit, quam parum nempe meretrix (absit invidia verbo) recipiendo turpitudinis pretium patrato jam opere per

Vasq. *de Restit.* Cap. 7. dub. 1. Less. Lib. 2. Cap. 14. dub. 8. Molinam Tom. 1. Tr. 2. Disp. 49. Turrian. disp. 14. dub. 1. & ante hos per Cajetan. Alens. Sotum, Angel. Richardum, Silvestrum & alios

peccat. Nodum igitur in scirpo quærit, quisquis hic Justitiæ & Juris Leges ex acceptatione pretii a Præposito Reverendissimo Wen-

gensium temeratas existimat. Culicem vero exenteraret, qui idcirco existimaret *venalem* esse ejusdem calamum, nisi probaret, ex *condicto antea pretio* Michaëlem scribere adversum Agredam, & ejus Defensores, aut etiam adversus Gersenem, & Patres Benedictinos instituisse: Quamquam ne sic quidem proprie venalis dici *strictè* posset, nisi vel primo, vel plus offerenti addiceret calamum.

Cur ergo, inquires, nomen suum reticuit in Epistolis Anti-Agredanis? cur falsum assumpsit, ne dicam, ementitus est? An nominis eum sui puduit? Qui male agit, odit lucem. Joan. 3. Cur ne quidem in *Joanne de Canabaco* exprimere ausus est? An Patres Benedictinos hic, aut Franciscanos ibi veritus est? Si bene, & ex vero, absque dolo malo scripsit, cur timidorum, & male sibi metuentium præsidia corripit, latibula quærit?

Curiosus nimium es, Angele Schyrensis, cui idem regeram, quod Tu Adversario oggeris: *Turbaris erga plurima: porro unum est necessarium*, ut ex Juvaviensi Testimonio nomen Authoris adversi producas; quod nisi præstiteris, causa hac cecidisti, & Actore non probante Michaël absolvetur. Verum lapsa hodie est hora, claudantur Judicii cancelli, nonnisi proxima Mercurii post ferias referandi. Audieris tum, Angele, si ultra verba amplius quid attuleris. Reum interim, ne Parti præ altera deferre videar, per edictales ad judicium evocabo, ut ipse, aut saltem per Procuratorem partes suas agat.

§. III.

An Clausula Testimonii Salisburgensis a cunis Joannis de Canabaco, & nomine putatii Parentis minus aberret?

Reuerendissimus & Amplissimus Dominus Præsul Wengensis suis ex causis a foro absens, Procuratorem cum mandato misit Eusebium Engelhard, & res in eo jam est, ut Actor coram argumenta sua producat, & Testes loqui faciat. Libellus sub Titulo *Joannes de Canabaco &c.* hætenus a me spurius habitus est partus, donec Actor adversus Dominum Reum evincat.

Et quidem Eusebius Principalis sui nomine grates habuit, quod audiri ipse posset: Et quam mallet, inquit, a causa hac dicenda esse

esse absolutus, tam Principalis mei integritati confusus, non tam Judici pareo, quam Angelum Schyrensem enecaturus prorsus cum omni sua panoplia compareo; atque eo quidem fidentius, quod non *de spurio illegitimo, & naturali*, sed de Libello Angeli (dicere maluissem Luciferi cum Michaële præliantis) calumnias, & frivolas criminationes confutantis, causa dicenda sit, in qua peroravit, quisquis eum æquo Judici legerit. Tam parum Michaëlis Principalis mei esse potest; tam parum eum Authorem sapit.

Contra Angelus Schyrensis, Actoris in dicendo primas esse debere partes ratus, annuente etiam Judice Eusebium contra iudiciorum formam ulterius loqui cogitantem brevibus interpellavit, atque una testem Juvaviensem loqui iussit. Exorsus iste, ubi nuper Angelus desierat: „Nihil stoicum, ait, Præpositus ille habet, nihil acerbum in humanissimo viro deprehenderis, quamvis exci-
tatum caput sales & acroamata non respuat.” Suscipiens vero Angelus, atqui festivum cæteroquin Michaëlis ingenium totus *Joannes de Canabaco* & loquitur & cantat; Ubique joci, juveniles dicam, an illiberales? ubique Viro in Dignitate Ecclesiastica constituto indigna dictoria, nedum mendacia jocosa, cavilli, calumniæ, & ineruditi lepores, ne quid gravius dicam, se produnt. Nemo Wengensium tam Satyricus, quam ipsorum Caput, nemo Satyra dignior, quam ipsorum Antistes, nemo tam fecundam Satyræ materiem, ac ipse præbet. Paucis, Libellus sub Titulo: *Joannes de Canabaco &c.* si non Libellis famosis accenseri debet, *injuria* certe *scripta* est, aut Satyra, de qua juris explorati est, quoties ea ad certæ personæ ignominiam sive directe, sive oblique conscripta sit, toties ejus Authorem injuriarum teneri, ut tradunt

Barbosa *Locor. Commun.* Lib. 10. Cap. 21. §. 3. Berger *Jurisprud. crimin.* p. 86.

Neque satisfaciet Eusebius Engelhard (is quippe novitate accusationis attonitus nihil responderat) si Michaëlem defensionis gratia scripsisse contendat; quo casu regulariter non præsumitur animus injuriandi; Quod qui jure suo utitur, nemini faciat injuriam,

l. 13. §. 1. ff. *de injur.*

Est enim expressa cautio, primo ut defensione opus habeat, cujus oppositum in casu accidit, cum Angelus nonnisi post editum Joannem de Canabaco Michaellem aggressus sit: secundo, ut ne frivole aut testes, aut adversarium redarguat,

l. ult.

1. ult. in fin. C. quando provoc. non est necesse.

Plane appellans aliquem *virum bonum* injuriandi animo, nedum *Schyrrangelum*, & cætera id genus, quæ referre pudet, tenetur injuriarum per DD.

apud Barbof. d. 1. Lib. 9. Cap. 81. num. 14.

Et injuria scripta cæteris atrocior est, & inhonestior, tum propter ejus diuturnitatem, tum ex eo etiam, quod graviore, & quandoque capitali pœna puniatur per DD. apud

Menoch. 2. *arbitr. judic. cas.* 263. num. 34. Gail. *observ.* 104. num. 3. per 1. *African.* 5. C. de hæret. item 1. unic. C. de famos. libell.

Tandem etiam, quia injuria uni ex familia illata, generalior est, & respicit omnes, qui sunt de familia

1. *lex Cornelia* 5. ibi Barthol. ff. de injur. 1. 1. 2. 3. de liberal. caus. Menoch. de *arbitr. judic. quæst.* cas. 262. in princ. Cent. 3. Salicet. in 1. unic. C. de rapt. virg. Cravetta *cons.* 4. venerab. Dominus. n. 3.

& quia injuriatus nullam Michaëli causam dedit, neque ipsi Amortio, quem infectatus est, ullam irrogavit injuriam, nisi quod intellectum suum in ejus reverentiam pro Thoma Kempensi detrectaverit captivare.

Collegerat se interim Eusebius Engelhard a stupore insolitæ, ut sibi videbatur, accusationis, & Principalis sui calumniam (ita appellabat) repulsurus: Utinam, inquit, tam Angelus Schyrensis Prælati mei animum a calumnia, & injuria omni longe remotissimum conversatione aliquot duntaxat dierum nosset, quam cæteri didicerunt, quotquot cominus eum viderunt! Totus liberalis, amœnus, & cum gratia quadam sibi singulari facetus est: Exulat ab ejus ingenio rus omne, quod haud pauci Amortio tribuunt: Familiariter jocatur, totus lepor, acroama totus. Sales amat, loquitur; Ingenii sales modeste, sine acrimonia, Discursibus aspergit, ne desipiant; Stoam (quid enim diffitear?) Stoam Amortii dissimulat, imo non sine lepore quodam coram Amicis excusat, non quod amet, sed quod genio viri indulgendam putet. Quid porro mirum, si quandoque calamus ingenio respondeat, fundatque placitum multis subinde acroama? Ne tu ipse quidem, Angele, Stoam adeo imbibisti, ut non quandoque ingenio Tuo etiam cum acrimonia velificeris: Rides, & rides etiam Adversarium. Cur in Michaële criminariis, quod non

non sine voluptate agere ipſus conſpiceris? Memento illius Poë-
tici.

” Nil ſine fale ſapit; nil ſapit abſque fale. ”

Tandem, ſi vir es, ipſus Teſtem tuum audi pro Michaële meo de-
ponentem: ” Nihil acerbum, ait, in humaniſſimo Viro deprehen-
deris; quamvis excitatum Caput ſales, & acroamata non reſpuat.”
Numquid glorioſum victoriæ genus eſt, ab hoſte, quocum dimices,
arma mutuare? Verum amplius convincendus es. Dubium mihi mi-
nime eſt, quin compertum habeas, *Amicas Animadverſiones* ſub
meo *Eusebii Engelhardii* nomine Principaliſ mei Michaëliſ Præpo-
ſiti Wengeniſis, cum adhuc in Minoribus, & Decanum Collegii
fui ageret, partum eſſe. Id certe prodidit is, adverſus quem com-
pilatæ fuerant, Chriſtianus Guilielmus Franciſcus Walchius in Præ-
fatione *Hiſtoriæ Catharinæ de Bora* & alias, ubi Part. II. pag. 23.
lego: *Es hat dem Herrn Michaël Kübn gefallen ſich Engelbard zu*
nennen &c. quocum conferri poteſt ipſius Eusebii Engelhardi Epi-
ſtola ad Walchium I. pag. 9. In Præfatione mox *Animadverſio-*
num illarum Prælatus meus ſales inurbanos, & ruſ, facetias item
illiberales larvati cujuſdam ex heterodoxis adeo perſtringit, ut ſa-
cile conſtet, neutiquam eum hiſce delectari. Enejuſ verba: ” Die-
ſe Schrift beſtehet aus drey Bogen, vvelche aber alſo mit Læ-
ſterungen, Grobheiten, Lotterbübiſchen Spöttereſen, und Bi-
kelhærings-Poſſen angefüllet, daß ein vernünftiger Leſer alſo-
gleich dafür halten vvird, es ſey ein Meiſterſtück eines unſinni-
gen Menſchen.” Qui inurbanos jocos, ſales illiberales, ruſ
omne adeo infectatur, an *Joannis de Canabaco* author eſſe poteſt
Libelli, inquam, quem Tu, Tuique fere infamibus accenſetis,
certe inter injurias ſcriptas computatiſ? Indignor plane, putidum
commentum prolixius confutare, & calumniam a Principali meo
propulſare, quem vel ipſa ſua Dignitas Prælatiſ ſuadet hiſ inep-
tiis & acrimonia non delectari, atque adeo capacem non eſſe, qui
tam turpiter eandem ſuam Dignitatem prostituat, & mimorum
inſtar jociſ juvenilibuſ vir gravis chartam & atramentum per-
dat.

Parum abſuit, quin Angelo bilem hæc Eusebii Engelhardi
oratio concitaret. Itane vero, ait, Prælatus Tuuſ jociſ juvenili-
buſ, facetiis illiberalibuſ, & quæ huiuſmodi ſunt, teſtibuſ *Ani-*
madverſionibuſ ad Walchium non delectatur, acrimoniam nuſpiam
habet?

habet? Unde ergo in Præfatione, postquam ab Urbanitate se ipse dilaudavit, mox ipse subjungit: " Die Nothwendigkeit hat es „erforderet, daß ich zu Zeiten - - - etvvas tieffers in die Salz- „und Pfefferbüchse hinein gegriffen? " Quid Walchius Ironiis, & Satyrico Principalis Tui stylo conquestus sit, nisi in his peregrinus es, probe nosti. Lege per otium *Historiæ Walchii* P. II. pag. 318. & fidem meam me liberaffe palpabis. At cum ita habeamus fatentem Reum, an confessus non habendus erit pro judicato?

l. 1. ff. *de confess.* l. *proinde* 25. §. 2. *ad L. Aquil.*

idque etiamsi falso confessus sit,

l. 1. l. 3. & l. 7. *de confess.*

cum confessio propria sit probatio omnibus melior,

l. *cum a Matre* 14. C. *de rei vend.* l. *generalit.* 13. C. *de non numer. pecunia.* cap. *per tuas* 10. *de probat.* cap. *si cautio* 14. *de fide instrum.* Hippolit. *sing.* 201. n. 2. & *sing.* 257. & *in rub.* C. *de probat.* num. 81. & 82.

& vim habeat instrumenti publici per

Rebuff. *de chirograph.* in Præfat. num. 45. seq.

Instrumento autem, & confessioni Partis magis standum sit, quam mille testibus, in præjudiciū confitentis, ut tradit

Viv. *decis.* 400. num. 37.

Vah! præclarum Te, Angele, causidicum, qui locos communes de confesso congeris, quin Principalem meum uspiam de *Joanne Canabacensi* habeas confitentem! (replicabat Engelhardius) Amet Michaël liberales aliquando jocos, delectetur facetiis eruditis in Lucifero Wittebergenfi, ideone ubi aliquid facetiarum, jocorumque legeris, id continuo Michaëlis est? Numquid vel Dialectices expertem te probas, qui tam misere arguis? Et vero cur non & Morlierii Tragædo-Comica & Klimmii Mundum Subterraneum, imo cur omnes omnium nugas Michaëli non tribuis? Nihil Juviensis testis Tuus, nihil ipse Engelhardus aliud confessus est, quam amare se, & quandoque adhibere sales & acroamata. At ubi agnovit, oro Te, suum esse fœtum *Joannem de Canabaco*, cum, qui totus quantus irrifio Gersenistarum, & Satyrain Te, Schyr-Angele, est? Hic Rhodus: Hoc tibi erat evincendum. Quodsi vero etiam ultra Tuum meritum liberalis essem, permetteremque, totum, quod prætendis, Principalem meum de se confessum esse, ideone

ideone conclamatum esset de ea, quam agimus, caussa? An in jure tam hospes es, ut nescias, muliere alleganti propriam turpitudinem, & testem in simili casu non esse audiendum per jura, & DD.?

Bald. in l. 13. §. 2. in fin. Henr. Boich in c. *inquisitionis*. §. *tertiæ de accusat*. Vivius *Commun. opin.* Lib. 2. opin. 285. Barbosa *Locor. Commun.* Lib. 18. cap. 17. num. 47.

Unde etiam nemo de facto, ex quo dedecus proprium detegeret, testimonium ferre compellendus est, teste

Myns. *Cent. 6. Observ.* 92. Berlich. *Decis.* 16. Voët *ad tit. ff. de Testib.* num. 14.

Quæ cum ita sint, Judicis cujusque æqui amantis partes hac in causa implorare, ausim ut Actore non probante Reverendissimus Reus absolvatur.

Dixit Engelhardius, & lapsa dudum hora utrinque discessum, reservatis interim utrique Partium juribus suis, donec causam prosequi esset opportunum.

§. IV.

*An ex Testimonio Augustano certius quid eruere
Angelus possit?*

Partibus denuo comparentibus, præter omnem juris formam Domini Rei Procurator Engelhardius ita dicere primo exorsus est: Viveret etiamnum Horatius, hodieque cantaret:

"Oderunt hilarem tristes, tristemque jocosi."

Id certe in Angelo Schyrensi nuper experti sumus. Non timuisti nuper amœnitates Michaëlis mei haud paulo iniquius traducere, quas, nisi defectu omnis falis inficetus admodum esses, commendare etiam, excusare certe poteras, cum non nisi jocos ubivis Lucubrationum suarum, non acredinem, minus injurias habeat, atque eo ipso, quod jocos adferat, *serio* neque alicui succenset ipse, neque talis est, ut succensere ei, nisi Aristarchus sui impotens, possit. Ut enim Lexicographus

Jo. Calvin. Lit. I. V. *Jocus*

jocum vocamus, quod est contrarium serio, adeo ut neque obligatio joci gratia facta valeat

1. *obligationum substantia* ff. de act. & obligat.

& quod per jocum fit, non fit sinistre interpretandum,

1. 3. §. de injur. Anton. de morator. rescript. C. 4. num. 17. lit. m.

neque per jocum aliquid edisserens, præjudicium pertimescere possit, aut debeat.

Menoch. l. 1. præsumpt. 89. num. 15.

Tandem ridendo dicere verum quid vetat?

Equidem (excepit Angelus) tam a bona mente derelictus non sum, ut nesciam, verba jocosa, *si ambigua sint*, & quæ bonam æque, ac malam in mentem explicari possint, aut quæ non consulto, neque præmeditatis excidere (ut loquendo fit) silentio, & risu commiserationis potius, quam accusatione digna esse, probe teneo ex

Freuher. l. 2. de existimat. Cap. 2. num. 8. seq. Barbosa Loc. commun. Lib. 9. cap. 120. num. 5. Linck. disp. de scommat. & Hopp. disp. de joco cap. 5. th. 30.

At cum scripta meditationem, & deliberationem necessario ob moram temporis supponant, ex jocis autem deliberato saltem propositis jurgia oriantur, scissiones animorum, aliaque mala, maxime si verba jocosa sua natura sint injuriosa, qualia in me, Oliverium, Cajetanum, & alios ex Gersenistis jactata sunt &c. non solum actio injuriarum oritur per

Barbosam loc. cit.

quod tunc is, contra quem proferuntur, habeat intentionem fundatam, cum præsumptio militet contra proferentem

1. Si non convicii 5. C. de injur. l. 18. §. 3. ff. eod. Barbof. l. cit.

Verum etiam cum voluntas factis magis, quam verbis declaretur

1. non tantum ff. rem ratam haberi. l. reprehendenda 5. C. de institut. & substit. l. pro hærede 20. ff. de acquirend. hæred. Mascard. de probation. concl. 1415. num. 34. Menoch. conf. 1. num. 264. & conf. 5. num. 16. Gonzal. ad reg. 8. cancell. §. 4. proæm. num. 71.

& intentionis bonæ prætextus non valeat, quando factum manifeste contrarium arguit, per

Tabor. *conf.* 16. num. 34.

maxime eo ex capite, quod intentio non verbis, sed verba intentioni fervire debeant per

cap. *intelligentia* 6. c. *in his* 15. de *Verb. Sign.* cap. *humanæ aures* 11. 22. q. 5. cap. *Sedulo* 12. dist. 38. Vult. 1. *Consil. Marp.* 15. n. 45.

apertissimum jam est, Michaëlem Principalem a calumnia, & animo injuriandi purgari haud posse; maxime si vera est fama, eo usque eum sui fuisse oblitum, ut eum *expressa significatione* Joannem de Canabaco Gersenistis quibusdam obtulerit, *certum se asserens*, „ minus acceptum Joannem hunc apud ipsos fore, neque gratum „ munus habituros, quibus a se obtigerit &c. ” Quid? quod *autographa* proferre liceat, quibus Principalis Tuus præterea minatur etiam Gersenistis, facturum se (quod proditorum, & secretarevelantium est (ut Benedictini Instituti Viros pudeat vel laudasse suos aliquando Sodales, dudum vita functos, producendo *secretos* Congregationis cujusdam Benedictinæ Recessus; in dimissos, aut dimittendos a suis Religiosis domibus sancitos &c. Vides Engelharde, quantis hic non tam Animadversionibus, quam querelis justissimis imprudentissime plane locum Principalis Tuus fecerit. Non jam dicam, morte delicta extinguere per

1. *defuncto* 6. ff. de *public. judic.* 1. 1. & ult. C. *si reus vel accusat. mortuus fuerit*, & DD. communiter,

quo pacto vita dudum functis non nisi cum calumnia delictum obicitur (si tamen delictum fuit, concessione eorum, qui præsunt, extra claustra degere) nisi forte sui immemor existimet Principalis Tuus, posse se enarratione rei *non illicitæ* famæ, & existimationi dudum defunctorum derogare, quod paradoxum foret. Neque etiam addam, narrationem dicti Recessus Secreti, factæque Legipontii & Ziegelbaueri dimissionis (si tamen alter istorum *vere dimissus* fuit) adeo a causa Imitationis Christi remotam esse, & alienam, ut nihilo secius Benedictinus ejus Author esse potuerit, etsi uterque Virorum Literas a Superioribus dimissoriales obtinuisset, atque adeo animus Ordini Benedictino infamiam aspergendi æque in propatulo est, quam si quis alius *non unum* Michaëlis Tui *fugitivum* in scenam adduceret, ut quomodocunque demum ex eo evinceret,

Kempisium non esse Imitationis parentem. Quis vero tam in Christianismi, nedum Juris principiis hesternus est, ut ignoret, secreta non esse revelanda ex

cit. l. *mercatores* 4. C. de *Commerc. & merc.*?

Secreta certe, quomodocunque nobis communicata, divulgari non posse, Ulpianus dudum asseruit:

” Ego arbitror, inquit, & injuriarum agi posse, si hoc animo
,, recitatum est testamentum quibusdam præsentibus, ut judi-
,, cia secreta ejus, qui testatus est, divulgarentur. ”

l. 3. §. *si quis tabulas depos.*

Non queror in id genus factis Præsuli illi plus aliquantum prudentiæ esse exoptandum, sed id solum impræsentiarum arguo, quod animum a Patribus Benedictinis aversum, aut si mavis (quod alter Testium meorum edixit) Ipsis *amicum*, ut *Joab Amasæ*, vocalissime, & apertissime omnino prodiderit, certus sic grates habere gratiis, quibus ab ejus Instituti hominibus tam sæpe ultra meritum suum obrutus fuit.

Ipsissimum hunc, quem modo recitabas, Testem auditurus coram deponere, regerebat pudore suffusus Engelhardus, non querelas Tuas, Angele, excepturus adveneram. Quid ille Tuus, quem Augustanum appellas, Anonymus?

Non est, opponebat Schyrensis, quod de nomine illius angaris. Anonymum non esse, senties, qui Principalem Tuum de facie etiam novisse potest. Detegetur Tibi omnino ejus nomen, postquam me pariter edocueris, quis in Eusebii Engelhardii *Amicis Animadversionibus ad Walcbium* in Appendice pag. 442. Notarium Apost. & Cæsareum *mentiri* locum factæ vidimationis adegerit? Item an Eusebius Engelhard rectius nomen alienum e mentitus sit (idem dic de Josepho D' Amalet) quam si Anonymus mansisset? Rursum, an Anonymus habendus non sit author initialibus duntaxat literis M. P. W. U. proditus? Et si Anonymus non est, quo Author *Joannis de Canabaco* nomine censeatur? Quamquam ænigmaticæ adeo non sunt quatuor illæ Literæ, ut Augusta Vindelicorum earum explicationem apertissimam receperim, eamque constantem, quia secundo expressam. En Testis istius verba: ” Alterum est,
,, ut de Adversario Tuo pauca Te edoceam. Est is Reverendissi-
,, mus DD. Michaël Kuen, Patria Weissenhornianus &c. ” Et infra:
,, Itaque Literæ M. P. W. U. Michaëlem Præpositum Wengensem
,, Ulmæ

„*Ulmæ dicunt.*” Testimonium fane tersum, rotundum, apertum. Igitur Principalis Tuus *Joannem de Canabaco* exclusit, non alius quis, quem falsa literarum interpretatione fingere Engelharde posses. Ipse Author, gaudii sui velut impatiens, quis esset grandis ille adversus me Goliath, prodere non dubitavit, neque nos dubitare ea super re voluit. Quare actum agis, quidquid tēgendo Principalis Tui nomini, Engelharde, adinveneris.

Lepidum tu animal es, Angele, cui Literæ initiales, pluribus evidenter nominibus, imo rebus aliis respondentes, illico Principalem meum designant. Neque vero tam Tibi irascor, quam Testi Augustano, cujus temeritas Te eum in errorem, ac suspicionem adduxit. Cur vero eadem initiales Literæ non innuunt Marcum Pacuvium, Marfilium Patavinum *Wiennensis Universitatis* Rectorem, aut Martinum Philippum *Waltherum Uratislaviensem*, eumque Satyricum Joannis Samsonis Adversarium? Cur non Martinum Pope *Waradinensem Ungarum*, aut Magistrum Philippum *Weiss Vahingensem*? Cur non potius ad modum Notarum Romanarum, vocumque abbreviatarum, cum Libellus Eusebio Amortio *Causæ Kempensis Polemarcho* inscriberetur, elogia honoris legisti, e. g. *Maximo Palæstritæ, Viro Urbano Vitam*? Quod si libere fingere Tibi nomen libuit, & locum, cur Scriptiunculæ illius parentem non statuisti vicini Tibi *Monasterii Prælatum Wessofontani Udalricum*, aut *Matthiam Probst Weichenstephanii Viventem*? An ignoras forte, quam pronum sit labi in divinatione ænigmaticarum id genus literarum? Igitur id ab exemplo Eusebii Engelhardi discere. Christianus Gottlob Fridericus Wolfius edito *Jenæ Libello infami S. Ignatio de Loyola* numeros animalis Apocalyptici accommodaturus, latere volebat, sic tamen, ut in fronte Literis initialibus ænigmatis instar nomen suum divinaturus Lectori proponeret in hæc verba: von einem Christlichen, und Gottliebenden Forscher der *Wahrheit*, adeo ut nomen Christiani Gottlob Friderici Wolfii iis Literis involveret. Quid Eusebius Engelhardus? Comperto, Literas C. G. F. W. Adversario suo Christiano Guilielmo Francisco *Walchio* quadrare, post *Novellistam Bandelium* errorem hunc errare non dubitavit, & *Walchio* alienum fœtum supposuit, non sine rubore suo ea propter a *Walchio P. II. Historiæ Cathar. Bor.* in Præfatione redargutus. Numquid simili Te lapsui, Angele, exponis, supponendo *Michaëli Wengensi Joannem de de Canabaco*? Numquid hic ipse, siquidem ex Tua suppositione
parens

parens esset, nude se *Præpositum*, aut ad summum *Prælatum*, non etiam *Abbatem Lateranensem* sese subscripsisset? Non tam vile ipsi hoc prædicatum est, ut non aut ipse usurpet, aut suos *Canonicos Lateranenses* a se, aliisque dici ut nolit. Igitur convasabis, Angele mi, donec certiora Tibi de Authore *Joannis de Canabaco* suppetant.

Risit ad hæc in sinum suum Schyrensis, & quod ex Infulis Wengenibus autographas haberet Literas (quas tamen ad tempus ex arcani disciplina celare constituerat) alio sermonem divertit: Esto, ait, Literæ satis cæteroquin vocales, Engelhardio hodie prorsus mutæ sint; Elogium tamen Amortii, quod larvatus D' Amaletus, aut ut aperte dicam, Michaël Kuenius, ad calcem Epistolarum suarum condidit, referendo & recensendo Cimeliorum instar Amortiana scripta &c. & Elogium Dedicationis Joannis de Canabaco gemelli unius parentis liberi sunt: Quo uno, Engelharde, causam evicturum me prorsus confido, attento maxime, quod D' Amaletus iste causas Amortii (Adversarii mei) suas semper esse jubeat, & pro eo depugnare jam altera etiam vice voluerit.

Et quid demum D' Amaletus, aut Michaël meus tantum peccavit, si Amortium laudavit? Equidem probe novi, non oportere laudando alterius augere malitiam,

1. 1. §. 4. de serv. corrupt. Barbos. loc. Commun. lib. 10. cap. 9. num. 2. Cujac. ad edict. Pauli l. 2. & seqq. d. tit. Ulp. in l. 1. §. sed utrum. ff. de serv. corr.

Quia tamen exempla laudatorum virorum plus movent, quam præcepta,

- Macrobius. 1. Saturnal. Carpzov. Jurisprud. constit. l. 1. tit. 7. def. 113. num. 4.

intererat saltem Canonici S. Augustini instituti, ad similes in literis ausus alios excitare.

Ego vero (subinferebat Schyrensis) cum laude dignum dicere, teste

- Seneca Epist. 103. apud Jo. Calvinum in Lexic. Jurid. V. Laus p. 510.

non sit mere *verba* benigna hominum, sed istorum etiam *judicia* promittere, nescio, an in subjecto minus opportuno (ne quid acerbius

bius dicam) laudis materiam D' Amaletus Principalis tuus quærere potuerit? Neque enim arbitror, eum latere posse, quæ totius fere Diœceseos suæ, quin & vicinarum, de Amortio sint judicia. Consule, Engelharde, Sodales Tuos, Canonicos ipsos Regulares, quam disparia a Tuis sint eorum judicia, deprehendes. Quod si etiam Serenissimi Principis, cui in temporalibus Pollinga paret, judicia adferam, si ferias prohibitiones, quibus calamus ejus nimium audax corripiebatur, si non adeo nuperam Sacramenti Eucharistici in Urbe Augusta Vindelicia *ferro flammaque* examinationem &c. nescio, imo repeto, hæreo, num faventia hominum ejus Diœceseos (exteros enim non morabor) aut etiam suimet Instituti, suæque Provinciæ suffragia pro Amortio Tuo sim collecturus. Et possem forte, nisi Secreti quædam religio aliud suaderet, verbis, factis, exemplis oppositi Te convincere.

Sed parco, & impræsentiarum id unum addo, inficiari nec D' Amaletum, nec Michaellem Tuura posse, Prælatum Wengensem & in Minoribus agentem, & hac dignitate Præposituræ auctum, causas Amortii velut Ordinis suspexisse, atque ad se attraxisse, & quod eodem recidit, atque a nobis jam semel reprehensum est, alieno negotio sese ingessisse, merito suspectum, ex

Ulpian. in l. *quæ omnia*. §. *nec ferendus. de Procurat.*
Tacebat hætenus Judex, & fere subolebat ei, restare Angelo Schyrensi momenta, & instrumenta, quæ pro tempore producere coram nollet. Igitur ne quid præcipitanter ageret, judicavit sententiam suspendendam, atque si quid aliud evidentius ex Teste Augustano elici posset, aut aliunde ad causam prorsus conficiendam adferri, id in proxima Sessione liberrimum fore edixit, ubi & exceptiones Engelhardii undeunde demum petitas, modo legales, & legaliter oppositas, se acceptaturum promisit.

§. V.

An ex Stylo Libelli sub titulo Joannes de Canabaco, plane Satyrico, argumentum idoneum haberi possit, Reverendissimum Prælatum Wengensem ejus esse Parentem?

Sedente Judice, ne denuo ab Adversario præveniretur, Angelus Schyrensis in hunc fere modum dicere instituit: Quamquam in-
vidio.

vidiosum hoc, & justissimæ indignationis plenum argumentum attingere plane nollem, ea tamen tua est, Engelharde, in resistendo & opponendo pertinacia, ut vel invitum & nolentem eo adigas, quo sponte proflire numquam lubuisset. Dicam ergo, quod res est, quodque viri boni uno mecum numero saltem plurali sentiunt. Scripsit *Joannem de Canabaco* Principalis Tuus (ut phrasi eidem indubie arridenti ex laudatis ab ipso *Vindiciis Juvaviensibus* pag. 15. utar, atque hoc pacto patientius audiar) scripsit, ajo, „*inter menses & pocula, ut solet, solet autem sæpissime &c.* Michael, D'Amalete, Engelharde

„Ebrius es, nec enim faceres hoc sobrius umquam;
Ignosce vero extortæ aliquando vel ab invito veritati, aut si mavis, Tui excusationem proba, lauda! Scio, ferio jam damnas, quæ post convivia, post Lyæo libata pocula imprudenti Tibi excidere, juvenilia, ignominiosa, acerba, Satyrica, jocularia, stylo virum eruditum, & maxime Ecclesiæ Prælatum plusquam dedecente. Micant equidem subinde, sed raro, in illa Tua Scriptiuncula Tua quidam ingenui styli igniculi, sed immodicis salium, jocorum ineptorum, facetiarum a pluribus de Clero sæculari etiam reprehensarum nubibus oppressi, & penitus suffocati, ut pæne pudor sit dicere. Neque tamen idcirco a Teipso diversus es vehementer, quippe cujus reliquæ etiam lucubrationes Jacchi lampades fere oleant. Neque enim sobrii aut hominis, aut ingenii est, inspectante orbe erudito nugari, & levibus nugis veluti

„Ludere par impar, equitare in arundine longa.
Non addo parænesi huic Tuum illud juvenile quidem, sed solenne: *Sed hæc in aurem, ne quis profanus resciat!* Excuso Te vero, quam possum, commodissime, quod levitates has sobrio Tibi non excidisse scribo. Quæ enim ab homine non sobrio fiunt, non committi in jure censentur animo deliberato, aut ex proposito,

1. *perspiciendum* II. §. *delinquitur*. 2. ff. *de pæn.* l. *illud relatum*
3. §. 1. ff. *de injur.* Cap. *sane c. inebriaverunt Lotb.* 15. quæst. 1.

quin imo cum furioso nemo similior sit, quam ebrius, per

- Fich. 1. *Conf.* 58. num. 4.
- cum furioso ebrium jura comparant,
1. 1. C. *si quis imperat. maledix.* Menoch. 2. *arbitr. judic. cas.* 326. num. 1.

atque

atque aliquo saltem modo excusent, non prorsus refragante Ambrosio

lib. *de Patriarch.* cap. 6. ubi: „Nesciunt, quid loquantur (aut „scribant) qui nimio vino indulgent, - - ideoque quia per vinum deliquerint, apud sapientes iudices venia quidem facta „donantur, sed levitatis damnantur authores.”

Censetur enim in ebrio dolus abesse

1. *omne delictum ff. de re militari* & 1. *respiciendum de pæn.*

Interim levem esse inter animi vitia ponit

Ulpian l. 1. §. *apud Vivian. ff. de Ædilit. edict.*

Ludere Benedictinos Wessofontanos, eosque illiberali ironia mox in Præfatione pag. 3. nominare „felices, quod Schyrensis Abbas „bonum Angelum ipsis submiserit, qui - - P. Thomæ Aquinatis Er- „hardi partes in se susciperet, & Polycratem Gersensem ab Amortio exauthoratum suo iterum restitueret throno” an animi levissimi non est? Mentiri etiam pag. 4. Gersenistas eodem argumentorum genere (id est, Satyris, ironiis, & levitatibus) usos fuisse, quod Tibi arrisit, numquid levitatem D’ Amaleti adversum Patres Franciscanæ Familiæ spirat? *Juris* hoc tibi dari a Lectore postulas, si liberius, aut jocosius quid dixeris; Sed o! quam inscite, quasi vero Jura aliqua essent, quæ facultatem præberent inofficioso lusu integras Familias traducendi (nisi tu forte longa præscriptione de jure acquisito Tibi blandiaris, ut *joculatoria disputatione*, quæ Ciceronis phrasis est, fas, & æquum habeas quoslibet petulce impetere) & in obvios quosque insolentem calcem levandi. Quam puerilis pag. 5. Ludus est: „Posset jure Frontoni objici, impossibile esse, „quod *Nemo* Libros de Imitatione scripserit, ergo Joannes de „Canabaco non fuit *Nemo*.” Itane vir cum viris & quidem Religiosis, an puer cum pueris joculari? Quid porro mendax illa vox? (Præfationis pag. 4. ais, *ne quidem pro subsidario milite me inscribi patiar*) si conferatur cum argumento pag. 6. allato ex Trevoltien- sium testimonio, quod *Benedictini a centum annis ne quidem existentiam Gersenis probabilem reddere potuerint*, aut cum dicto Durpini: *Qualitas Abbatis S. Stephani Vercellensis quæ tribuitur Joanni Gerseni, non nititur ullo fundamento, aut ullo testimonio fide digno?* Cur arma corripis, si nequidem subsidiarius miles es? An mendaciis etiam, & pseudologiis inofficiosis prorsus indiget Amortii Tui, quam agis, causa? Cur tandem ad Te rapis, quod de Amortio, &

in Amortium scriptum fuit, si nequidem *subsidiarius* miles es? An subsidia ab eodem nulla hactenus tulisti in ære? An porro velut delictum haberi non debet mendacium?

1. *si ex pacto* §. 1. ff. *quod cum eo, qui in alien. potest.*

An a bono illo Lipsio numquam audisti, vel pueros mendacium inter probra sibi objicere? Verum ut de stylo magis presse loquar, an D' Amaleti phrasis non est, quæ in *Joanne de Canabaco* comparet: *Quam cito vulpes pirum comest?* Michaëlis dictio non est: novit, aut nosse interest, *quid distent æra lupinis?* Item illa alia: *Ingenti mactare beneficio?* Rursum *Lunæ concavum* Engelhardii Principali peregrinum non est: *Aquam sibi*, aut aliis *hæverere*, quoties dixit, scripsitque? *Per transfennam* item aliquando occurrit. *Severambi Tui*, Engelharde, etiam in *Joanne de Canabaco* comparent, quorum notitiam aliquam Principalis Tuus forte Walchio suo debet. Quid frequentius ei, quam: *manibus pedibusque in sententiam ire*, item: *Cucurbita pro capite*, aut: *ligneum caput in cervice sedet?* Quid ei magis solenne, quam illud: *peroratum est, peroravi, flectere alicui genua*, *hic jubet Plato quiescere?* Hospes in illius Lucubrationibus est, qui non aliquoties saltem legit: *Jovem lapidem*, aut *Jovis Hammonis cornua jurare ausim* &c. D'Amaletum, Engelhardium, & Michaëlem Tuum numquam vidit, qui *nodorum solutionem* *exigi*, aut *remotis arbitris*, *ne quis profanus audiat*, per ironiam loqui non vidit, vel denique ab eodem tritissimum illud non audivit: *Risum teneatis amici!* & similia. Nolim vero toties ab uno viro iteratas phrasas omnes adscribere, ne lucem claræ meridiei adferre velle videar. Id unum addo, argumentatione Amortiana evidens fieri, Principalem Eusebii Engelhardi unum eundemque esse cum Authore pudendi libelli *Joannes de Canabaco* &c. quod moraliter impossibile sit, duos diversos Authores, & quidem constanter, iisdem phrasibus, iisdemque loquendi modis uti.

Incredibilis erat hodie Engelhardi patientia, qua Schyrensem longius contra Reverendissimum Adversarium loquentem audit. Tandem resumpto spiritu, cum gravi anhelitu velut gemebundus phrasi usitata, atque ad risum aliorum a se traducta inquit: o! *quantum in rebus inane est!* Deplorata sit necesse est Gersenistarum causa, quæ eo confugere debuit, ut Præfuli meo *Bibuli* fere, certe minus sobrii calumniam, quique bene potus calamum corripere soleat, aspergere necessarium duxerit. Homo enimvero est Michaël meus, non Angelus, aut de Archangelorum choro spiritus; *Spiritus*

tus enim obefam *carnem & ossa non habet*, sicut Præfulem meum videmus habere. At si homo est, cum eo ipso ex conjunctione corporis & animæ consistat, ut Innocentius explicat

in c. *quad. m. v. sed adversus. de celebr. miss. junct. cum i. §. porro. de Summa Trinit.*

fragilitatibus corporis & ipse subjacet, quandoquidem plurimum miseriæ patitur humana mortalitas, per

Pacian. l. 2. *de probat.* Cap. 44. num. 102.

quas inter miseras Bernardus edere, bibere, dormire dudum recensuit, atque *necessitates* appellavit. Certe Angelus Schyrensis, cum & ipse homo sit, abstemius vix erit. Igitur non harum rerum usus, sed abusus vitio verti debet. Cæterum vide, quam dextre Michaëlem a calumnia purgem. Certum est, hominem cibo, potuque *ex necessitate* indigere, nisi Deum tentare velle quis videatur: At in jure receptum est, quod necessitas peccare non permittat,

l. *palam.* 43. §. *non est ignoscendum* 5. ff. *de rit. rupt.* Jason in l. 1.

n. 75. ff. *de officio ejus, cui mandat. jurisd.* Gail. lib. 1. *Observ.* 102. num. 13.

Et hinc, quod cogit necessitas, non est imputandum

cap. *inter cætera.* 22. quæst. 4. C. *ad limina* 30. q. 1.

Qua fronte igitur edere, bibere, Michaëli vitio verti utcumque potest? Quod si etiam tanta Viro obeso necessitas non foret, aut hæc a culpa non excusaret; at numquid ex Supposito inconcesso, si Prælatus meus Libelli, quem Schyrensis *pudendum* dixit, parens esset, vel ex sola pagina 43. ubi leges, & Jura laudantur, a vitio ebrietatis absolvi plane deberet? An in jure tam hospes est Schyra, ut nesciat, Bibulos esse immemores legum?

Gloss. in l. fin. verb. *quærere* Cod. *in quibus causis. in integrum.*

Callide præterea Schyrensis animadvertit, se eo pacto excusare Principalem meum, quod a non sobrio Libellum controversum compilatum dicat: At neminem debere propter calliditatem suam actionem habere, cautum est

l. 6. §. ult. *mand.*

dixi, *callide* id ab Adversario factum, & debebam dicere *dolose*: Ex suo autem dolo, & calliditate nemo lucrum percipere debet, ut tradit

Berlich. *decis.* 114. num. 24.

Aut si callide id non egit, excusatus vere Principalis meus me advocato jam non indiget, nec jam restat aliud, quam ut Actore non probante petam absolvi Reverendissimum Reum. Quam vero inficetum est illud a phraseologia argumentum! Quasi vero non eadem Adagia, eadem Lexica, ex quibus aliquando profecit Principalis meus, cæteris quoque Scriptoribus pateant. An forte Author *Joannis a Canabaco* legere non potuit D' Amaletum, & ex eo proficere? Aut si scribere voluit, ab obvia phraseologia discedere debuit, contra quam jura statuunt, a verborum forma non esse recedendum?

c. ad audientiam 12. extr. de decim. c. in quadam 8. extr. de celebrat. Miss. c. porro 6. extr. de privileg.

Plane verba dant esse rei, ut iis nihil addi, nihil detrahi possit:

Wesemb. 2. consil. 76. num. 1. Dec. Conf. 552. viso. num. 1.

Et Schyrensis petat, ut Author *Joannis de Canabaco* Josepho D'Amaletto verba addat, vel detrahat, ut suis loqui verbis videatur? Apage tu mihi insulsum Disputatorem vel eo solum ex capite, quod in quæstione facti versetur, & verba non sufficiant, ubi opus est demonstratione facti

1. non omnes 5. §. fin. ff. de re milit. 1. peculium. 46. in fin. princ. ff. de pecul. 1. Julianus 13. §. afferri 8. ff. de act. empti. Tusch. Tom. 3. Lit. F. Conclus. 21. Wesemb. 6. Consil. 259. num. 24. & seqq.

Certe facta probari debere, notissimi juris est, nec præsumi

1. in bello 12. §. facti 2. ff. de captiv. & postlim. revers. 1. si emancip. 9. ubi Jason. c. de collat. 1. 1. C. de probat. Abbas in Cap. in præsentia 9. col. 3. de probat. fac. Cap. cum in jure 31. de offic. deleg. Mantica de conjectur. ult. volunt. lib. 2. tit. 1. num. 4. & tit. 12. num. 22.

quia facta sunt sui natura incerta, quæ per verba certa non evadent

Flamin. de resign. benefic. Lib. 10. quæst. 8. num. 44.

Quodsi etiam contenderes, Angele, affinitatem in primo gradu Authoris *Joannis de Canabaco* cum D'Amaletto Michaëlis, quod utrobique, imo etiam in *Amicis Animadversionibus adversus Walchium* locus editionis, & officinæ fingatur, facile colligi, nescio hercle! quid inde conficere posses. An levia hæc pondus aliquod habeant? Obtinuit dudum mos ille, & consuetudo invaluit, ut nomina Authorum, nomina officinarum, & civitatum fingantur.

Et

Et si Principalis meus Notario Publico Jurato author esse, etsi ipse Notarius Apostolicus sit, absque remorsu potuit, ut locum factæ vidimationis *mentiretur*, cur a tot exemplis idem non potuerit Parens *Joannis de Canabaco*, maxime si, quod tu ais, libellus revera partus propudiosus sit, cujus parentem pudeat? An ignota Schyræ sunt Jura consuetudinis? Etsi enim Consuetudo difficilis sit probationis per

Dec. *Consil.* 215. n. 2. & *Consil.* 408. num. 13. Menoch. *Consil.* 8. num. 16. vol. 1. & *de præsumpt.* lib. 2. *præsumpt.* 8. num. 8. Mascard. *de probat.* Concl. 423. vol. 1.

nisi tamen id fieret, & aliquando nomina Authorum, officinarum &c. fingerentur, consuetudo non induceretur; non entia enim neque habent materiam, neque formam

1. *Actor.* 23. C. *de probat.*

Neque obest, quod consuetudinem non faciat sola frequentia facti, nisi fiat jure consuetudinis, per

Molin. *de usur.* 4. 92. num. 708.

Quia enim consuetudo facit de non licito licitum, & econtra, ac proinde excusat ab omni pœna, si fiat actus non licitus, ut habet

Barthol. in l. *si fugitivus* §. *apud Labeonem* ff. *de ædilit. edict.* Decius *Consil.* 170. col. penult. Cravetta *Consil.* 145. num. 12. & *Consil.* 924. num. 16. Gutier *pract.* lib. 3. quæst. 29. num. 22. Barbof. *locor. commun.* Lib. 3. cap. 124. num. 25.

consuetudine uti, eique se conformare non modo D' Amaletus, & ubivis Principalis meus, verum etiam Author *Joannis a Canabaco* potuit; quin imo propemodum debuit. Qui enim non facit, quod fieri consuevit, se suspectum reddit, adeo ut dolus etiam eo nomine præsumatur per

Barbof. loc. cit. Roman. *Consil.* 54. num. 6. Caval. *Tract. de usufruct. mulier. relict.* num. 128. Bursat. *Consil.* 82. num. 18.

Quam mallem, Engelharde, quam mallem, regerebat Schyrensis, hanc chordam intactam transiliisses, esset profecto melius consultum honori Tui Principalis! Equidem ego ex stylo solum, quod feci, arguere Te cogitabam, cætera, quæ huc spectare quomodolibet poterant, in reverentiam Michaëlis Prælati sub arcani disciplina occultaturus, mihi que servaturus. Nunc cum ipse ulcus hoc aperias, faciam sane, ut etiam Tibi peracescat. Dic vero, fodes, an turpe
non

non est conscientia male facti nomen suum occultare, aut etiam erubescere? An turpe non est, mentiri nomen alienum? idque etiam tum, cum spes non est, fore ut incognitus maneat, atque adeo cum metus est, ne mendacium plane non officiosum in publicum dimanet? An turpe non est, coram Religionis nostræ hostibus Ecclesiæ Prælatum mentiri, eosque ut officinam Catholicam mentiantur, adigere? An turpe non est, Acatholicorum semper officinas quærere? An turpe non est, Vogelium Typographum Lutheranum gravissimæ mulctæ, fors etiam exilii periculo exponere, quod in Civitate Acatholica, in oculis Magistratus Lutheri dogmatibus velut pro aris focusque addicti, operis utens sectæ suæ æque deditissimis, induci a Prælato Tuo se passus sit, nedum ut Luciferum Witebergensem (scriptum Luthero, ejusque Sectatoribus infestissimum) characteribus suis imprimeret, loca aliena iterato in fronte mentiretur, verum etiam involutis ad corrigendum plagulis *de Augsburg* inscriberet, velut per Cursores ordinarios alatis? An vero te latent, Engelharde, Regulæ Librorum imprimendorum? Aut forte nihil super iis decrevit Concilium Tridentinum? Quodsi vero hæc omnia abessent (de quibus tamen mox redibit sermo) an non summæ vel levitatis, vel imprudentiæ, ne dicam, ex professo quæsita acrimoniæ, & acerbioris irrisionis nota est, Michaëlem nihil offensum, nullibi indignius habitum, imo ex Benedictinorum Ordine per Sueviam a Prælatibus quibusdam fere ultra ipsorum Dignitatem gratiose exceptum, gratiis, cum in Minoribus ageret, plane oneratum, etsi probe sciret, extare publicum hac super re suummet in *Animadversionibus ad Walchium* testimonium, quo adeo velut ore suo judicaretur nequam, etsi intelligeret, Joannis Gerseni causam, paucissimis forte exceptis, Benedictinos tueri omnes, eamque gloriam, quæ ex Parente Imitationis Christi est, sibi vindicare, ne perfunctorie ingratus duntaxat esset, hanc eis gloriam inficiando, aut auferendo etiam, super hæc omnia illustrissimum hunc Ordinem impetigini suæ quoslibet ludificando immolare, gratiam hanc multiplici ultra meritum gratiofo hospitio habere, ut Satyricum in modum eum petulce admodum impeteret, scriberetque, Lucubrationem suam propudiosam in se, Benedictinis Gersenistis probrosam velut istorum (*Hæredum videlicet Joannis Gerseni sumptibus*) & quidem *Canabaci* prodiisse, quod aliquis Gersenistarum Codex *Canabaci* meminisset? Idque totum concultis juribus Amicitiae (quam toties promississe fertur) inviolabilis,

ever-

everfis juribus (quam charam *semper* futuram mentiebatur) Benedictinæ vicinæ, item pessumdatis legibus boni Christianismi (quæ, quod sibi quis non vult fieri, aliis non faciendum præscribunt) imo, quod gravius sonat, a Benedictinorum hoste fere jurato in *Juvariensibus Vindiciis* odiosissimas decorationes mutuare, & hujus in Benedictinum institutum calumnias, uti a D' Amaletto factum, ita hic quoque probare non dicam jam voluisse, sed potuisse? Parum abfuit, quin nimis illi in Kuenium Prælatorum Benedictinorum benevolentia indignarer, atque de Eusebii Engelhardii Principali exclamarem cum Petro Crinito Lib. 2. Poëmatum *de fugiendis ingratis*:

„ Ingratus est vitandus ut dirum scelus :

„ Nil cogitari pestilentius potest ,

„ Nec esse portentosius quidquam puto.

„ Ingratus aut male facit, aut male cogitat,

„ Sibique tantum parcit, aliis detrahit ,

„ Et odit omnes. — — — — —

„ Ingratus est scelerum omnium &c. &c.

Unum hic ex Principali Eusebii Engelhardii discere vehementer cuperem, credatne, potiores externos esse, qui Gersenistæ dici amant, an Benedictinos? Si externos: Cur Amortius ad ravim usque declamat generalem apud omnes, exceptis Benedictinis, opinionem Kempensi Thomæ favendum? An hoc quoque mendacium ex ea suppositione cæteris addendum, & indoctis fucus faciendus a Kempenistis erat? Si vero plerique omnes Benedictini sunt. Igitur *Gersenistica* Critice, quam per Ludibrium Præpositus Wengensis traducit, idem est ac *Benedictina* Critice, & revera Præpositus iste Benedictinis (velit fateri, nolitve) Theoninum, an Cynicum dentem infigere *ex professo*, & *de industria* voluit: Qua re quid magis pudendum vir ille committere potuerit, vel boni Viri, Civesque judicent.

Verum dixi paulo ante, in Regulas Indicis Librorum, de noviter imprimendis Wengensem peccasse. Cautum est Regula X.

Imo Ut liber imprimendus examinetur ab Episcopo, aut Inquirentore, vel habente potestatem.

2do Ut ii, qui Manuscriptos libellos vulgant, nisi antea examinati, probatique fuerint, pœnis impressorum subjiciantur.

3tio Ut approbatio in fronte libri compareat.

Deinceps vero de Impressione Librorum hæc statuuntur:

1mo Ut nullus liber imposterum excudatur, qui non in fronte nomen, cognomen, & patriam Authoris præferat. Vel si *justa de Causa* author latere voluerit. Censoris saltem nomen apponatur.

2do Ut Regulares præterea Superiorum Ordinis facultatem opponant.

3tio Præter alia, ut *nomen* impressoris, *locus* impressionis, & *annus* & in principio & fine adnotetur.

Quid vero de Regula illa, qua Typographi Episcopo jurejurando spondere jubentur de Catholice, sincere, & fideliter edendo, si A catholicas officinas studiose deligamus? An forte hæ ipsissimæ Regulæ Canonicos Regulares, exemptum Collegium, Abbates Lateranenses non stringunt? Quam vero ex his Regulis Wengensis non violavit? Aut tam ignarum forte, Engelharde, finges, ut putet, non nisi in Libris dogmaticis, & Theologicis eis cautionibus esse deferendum? Quasi vero ea passim imprimi, divulgarique concessum sit, quæ in aliorum vergunt infamiam, & calumnias uberes continent? An studiose forte A catholicus Typographus quæsitus est, qui Episcoporum Authoritatem non agnoscat? Aut forte infamam (jam non dicam doctrinæ, quamquam & hæc nemini non cordi est, & violari impune nequit) sed bonorum virorum injuriis non est Reus Wengensis? Mitto Ziegelbauerum, & Oliverium, quorum famam velut inter bona derelicta aspexit, & alteri istorum scabiosum plane Epitaphium, nemini hætenus visum, & secreto sibi communicatum, publico committere, nulla ab ipso umquam provocatus injuria, minus ex necessitate tuendæ famæ propriæ, non reformidavit. Unum produco Constantinum Cajetanum Abbatem S. Baronti, virum ajo, cui fors accommodare idem possis, quod Kuenius de Mabillonio in comparatione Oliverii Legipontii & Magnoaldi Ziegelbaueri pag. 57. dixit: " Si mille Canonici Regulares, totidemque Lateranenses in mortario contunderentur, tota hæc massa nec unciam Constantini Cajetani sapientiæ æquaret." Dixi, *fors* id fieri posse; neque enim ante Judicis sententiam id pronuntiare, aut Kuenii instar audacter, *temere* dicere debueram, prævenire

venire illam Judicis sententiam ausim. Cajetanus iste quantus sit, prolixè, at infra viri meritum edixit Schyra in *Angelo contra Michaëlem* pag. 60. ad 66. quæ prolixè repetere nolim. Wengensis tamen, nihil Abbatialem Dignitatem reveritus, qua ipse nunc ex Privilegio fulgere dicitur, pag. 12. seq. illustrissimo Viro ex Cajetæ Ducibus sequentia elogia tribuit:

Suspectus Codex est, quia in Cajetani manibus hæsit.

Depravat libros, supponit, adulterat orbi

Sic Cajetanus, nulla ut habenda fides.

Leoni Allatio suspectus, tamquam ictero laboraret.

Deprehensus Cajetanus, dum fumo recentes Codices manuscriptos tingeret.

Alios aceto, chymicisque pulveribus & medicamentis adulteravit &c.

Licet ipse moneat: de Mortuis non nisi bene. Calumniæ hæ sunt, quarum Authores non latent, & Cajetani famam iniquissime lacerant, atque famosis Libellis sine dubio Michaëlis hunc partum me non moneute accensent. Quæ vero pœnæ huic debeantur constare Tibi potest ex

l. unic. C. de famos. libell. 1. 4. 5. 8. 10. C. Theodos. eodem tit.

ubi si crimen capitale imponitur alteri, Authori Libelli capitalis pœna subeunda dicitur, minor vero, sed gravis adhuc animadversio, si aliud non leve delictum injuriato imponatur. Erit vero eo gravior pœna, quo studiosius Author dat operam, ut nomen suum supprimat, quo minus vindicta injuriæ a se exigatur, per

Barbos. Lib. 6. Commun. Locor. cap. 17. num. 1. Berger *Jurispr. crimin.* p. 86.

Certe tam abominabile libellorum famosorum (*infamiam* dici debuerat) crimen semper visum est, ut teste

Ulpian. in l. 5. §. 9. ff. de injur. & famos. libelli. " Si quis ad infamiam alicujus libellum, aut carmen, aut historiam scripserit, composuerit, ediderit, dolove malo fecerit, quo quid eorum fieret, is, si condemnatus sit, intestabilis ex lege esse jubeatur, l. Imperial. §. 1. Instit.

Quare etiam ab Imperatoribus

l. 6. Cod. *de postulando*

fancitum est, ut in foro deinceps (nedum alios) id solum agatur, quod causa desiderat, & ab injuria temperetur. Cæterum si quis adeo procax fuerit

„ ut non ratione, sed probris putet esse certandum, opinionis
„ suæ imminutionem patietur; nec enim conniventia commo-
„ danda est, ut quisquam negotio derelicto in Adversarii sui
„ contumeliam aut palam pergat, aut subdole.” ibid.

Visne etiam, Engelharde, adscribam, quæ jure Canonico in scrip-
tiones, illi Tui Michaëlis a capite ad calcem similes, fancitum sit?
Ecce

c. 1. & 2. quæst. 1. caus. 1.

dictatur fustigatio, interdum excommunicatio, & depositio. Col-
lige ex his, si vir es, quantas gratias Patres Benedictini Principali
Tuo tum hic, tum in D' Amaleti Epistolis debeant, amico; ut
videri astute voluit, sed ut Augustanus testis ex vero deposuit,
qualis erat *Joab Amasæ*.

Frenduit ad hæc Engelhardus, & nescio, an pudore nimio
suffusus, an iræ impotentis nubilo, præter stridorem dentium fere
reposuit nihil. Illud obscure submurmurare auditus est, Cajetano
nihil incommodi a Principali suo accidisse, quod fama ab inimicis
orta non præjudicet per

Bursat. *Consil.* 20. num. 36. Vol. 1.

neque etiam orta a personis suspectis, ut tradit Farinaceus

Quæst. 47. num. 22. Barb. l. c. n. 6.

Quales regulariter censendæ sunt, quæ Partium studio addictæ,
æstu Disputationis quælibet inconsiderate effutiunt. Certe famam
bonam, quam adeo Cajetano & reliquis a Wengensi imminutam Schy-
rensis dixit, ne ipse quidem Engelhardus inficiari potuit, esse the-
saurum inæstimabilem per

Bald. in l. 1. col. 4. Cod. *de confessis*, a Sousa *in relect. de censu-
ris Bullæ Cænæ* Cap. 13. Disp. 70. num. 3. Flamin. *Parif. de re-
signat. benefic.* lib. 5. quæst. 3. num. 92. Mascard. *de probat.*
Concl. 234. & Concl. 1219. num. 9. & 10. Barbos. *locor. Com-
mun.*

mun. lib. 6. cap. 13. num. 8. Surd. Conf. 68. num. 17. & DD. communiter.

cum fama & vita pari passu ambulent,

1. 9. ff. *de manumiss. vindict.* l. 7. §. 1. l. 8. §. 2. *quod metus causa.* l. *eorum* 4. ibi *cujusque salus aut existimatio.* C. *de malef. & math.* l. 9. in princ. ibi *capitis famæque periculum.* *de fideicom. libert.* l. 26. *si quis omiff. caus. test.* Barb. loc. cit. Kremberg. *de necessar. defens.* quæst. 8. num. 82.

Sed hætenus, agebat ille, in Thesi. In Hypothesi, si de Reverendissimo Principali meo sermo sit, ipse libellus, quem Schyr-Angelus tantopere vexat, & Michaëli meo plane invito obtrudit, ex in-concesso etiam, quod ejus sit ingenii partus, Principalem meum velut innocentem absolvit; ut enim de Ziegelbauero, & Legipontio (haud equidem magnis apud Insulas Wengenses nominibus) lubens taceam, de Cajetani infamia fatetur Libelli controversi Author, eam Kempisiis deberi; at una protestatur non semel, sed plane *Gersenistam* esse; ad hæc non suam sententiam de Cajetano promit, sed aliorum verba recitat, quo efficacius nihil esse potest ad demonstrandum, Michaëlem meum e calumniatorum Cajetani albo esse expungendum.

Imo, reponebat Schyrensis, quo apertius nihil esse potest ad demonstrandum, Michaëlem Tuum nequissimis Cajetani calumniatoribus esse adnumerandum, quod reflexa malitia se *Gersenistam* simulet, & prostituti publice Parisiis Gabrielis Naudæi, proscriptorum item publice Juvavii & Frisingæ Simonis Werlini, & sex aliorum ex ordini Cann. Regg. S. Augustini Præpositorum calumnias hoc schemate refricet, & quæ justissimis Sacrarum Curiarum Decretis prohibebatur, imo supprimebatur, malitiosissime conficta infamia, eam Wengensis Tuus nequissime instauret.

Quoniam vero *Gersenistæ* Michaëlis mentionem injecisti, in mentem denuo venit, quod ille pag. 28. de *Gersenistica*, velut deploranda, Critica dicere non erubuit, eam assertionem equidem verissimam esse, si de *Gersenista Wengensi* sermo sit, cum deploratius & lamentabilius legi nihil possit, quam ejus adversus Gersenem Critica, quam non uno loco egregie depexuit Schyra, fors non immerito acri hoc lixivio dignam, qualem cur non adhibuerint etiam Patres Franciscani a D' Amaletto iniquissime habiti, divinare hic nolum; quemadmodum nec illam hic Quæstionem movebo, quo fato,

aut pacto fiat, ut nemo ex Benedictinorum Ordine, etsi viris abundet, hac in arena tritis, ut certa relatione me Schyra docuit, atque dudum exercitatis, nemo unus præter Apologistam, eumque, ut Principalis Tuus ab Amortio edoctus vult, admodum juvenem, adversus Wengensem arma corripit? An forte existimant, Goliatho huic juvenem Davidem sufficere? Aut dedignantur homini Satyrico, Ludioni, maledico Theoni respondere? Problema istud Tu mihi, Engelharde, per otium solves:

Imo solutu facillimum est, respondere invictæ crisi Kempisiorum nequeunt, regerebat iste; Argumenta isti habent invincibilia. Stramenta dicere, reponebat Schyrensis, debueras, scopas dissolutas, & nugas, si a Wengensi ad cæteros argumentari liceat.

Ut Te Dii Deæque (pæne dixissem cum parente Libelli vexati, omnes perdant! Quoniam vero hæ Diræ in delicatis auribus Tuis pessime sonant, dicam interim, *ament!*) An evicisti umquam Wengensi Principali meo adscribendum esse, quem toties urges, libellum? Numquid supposito perpetuo laboras, & quod idoneis momentis stabiliendum esset, gratis veluti me, aut Judicem largiri Tibi petis? Id certe omnium minime, ut dixi, conficit stylus, etsi illi D' Amaleti germanus & gemellus esset. Verum quoniam focus dudum calet, & prandii hora est, discedamus interim, ea tamen spe, fore, ut a prandio tantundem spatii ad loquendum mihi indulgeas, quantum hodie me Tibi largiri vidisti. Judex secum pransuros, cum invitati hospites esse nollent, humaniter interim eos dimittit, infra bihorium redituros.

§. VI.

Crisis Libelli Joannes de Canabaco inscripti, sæpe levicula, sæpe falsa, evincere an possit, Prælatum Wengensem ejus Parentem non esse?

Nescio, quo pacto, dudum pransi Judex & Schyrensis hora condita aderant, aberat Engelhardus, forte secum prolixius meditans, quo pacto Principalem suum validius tueretur adversum Schyrenses Objectiones, quas ipse probe senserat, utcunque validas esse, quæ probarent, uni Michaëli Libellum infamem, an famosum esse

tri-

tribuendum. Metuebat præterea, ne autographa ab ipso suo Principali Schyram data producerentur, qua una re de causa esset conclamatum. Et revera Schyrensis ea extrajudicialiter exhibebat, monens tamen, imo obtestans Judicem, ut ea, velut extra judicium oblata, pluris sibi in jure dicundo esse non pateretur, ac si prorsus non inspexisset. Est quædam, ajebat, Secreti Religio, & Arcani disciplina, quam tempore hoc, quo inter A catholicos versamur, cautissimam atque sanctissimam esse decet, ne isti Virorum in Dignitate Ecclesiastica constitutorum Personas ex uno Wengensis Præfulis facto propudioso, minus etiam, quam hætenus, facere doceantur. Accedit, adjuncta his Epistolis, & Extractus ab eodem submissos, quod Congregationis cujusdam Benedictinæ arcana, & secretos Recessus contineant, eo ipso quod instrumenta privata duntaxat sint, & minime publica, nisi ea Wengensis (*quod dudum minitatur*) divulgaret contra omnem æquitatem, celari omnino debere. Cæterum addebat, fore, ut ipse hodierno in judicio piscis instar obmutescat, quod victoriæ, si opus sit, certa semper in manibus hærent argumenta, nisi forte impudentia Engelhardi compellatur, minando saltem, de ipsis autographis interfari.

Inter hæc tardior advenerat, *Joannem de Canabaco* manu ferens, Eusebius Engelhardus, & salutato pro more Judice, cum videret Schyrensem pera sua ipsa autographa recondentem, incertus quid scripturæ iste produxisset, si Libellus adversus Principalem suum esset, cum indubie ineptus sit, cur Judex eum se etiam non opponente ex officio non rejiceret, atque dentibus laceraret, quærit, cum id jura requirant, ut tradit

Franc. Curt. in l. *edita* num. 46. C. *de edend.* Afm. *de Exsecut.* §. 3. Cap. 62. 63. & 66. Barbof. *Locor. Commun.* Lib. 10. cap. 20. num. 9. Gail. 1. *Observ.* 56. num. 14. Gloss. in l. 1. ubi Barthol. ff. *de offic. Assessor.*

nisi forte ea res dubia sit, quo casu libellum a Judice sustineri posse, saltem si clausulam salutarem & salvatoriam haberet, ut denuo docent

Gail. 1. *Observ.* 61. num. 16. Hartm. Pistor. P. 1. quæst. 45. num. 22. Barbof. loc. cit.

ultro confitebatur. Intellecto tamen Angelum secum recepisse, ne quid hodie judicialiter ipse aut produceret, aut Judici quomodolibet offerret, acquievit, ne importuniore petito Judicem offenderet.

Igitur

Igitur ad Judicem conversus, eumque denuo salutans, velut Cicero pro Domo sua ita dicere exorsus est :

Judex Æquissime, Assessores judicii Dignissimi, Viri omni observantiæ genere Colendi !

Etsi ex hætenus palam coram æquissimo hoc Tribunali actis, vobis, qui estis æqui, jurisque amantissimi, constare dudum debeat, nihil hucusque ab Adversario prolatum fuisse, quo causam ille suam vel in speciem probare ulli hominum posset, atque eo pacto per nota jura Actore non probante Reus plane pleneque absolvi omnino debeat : Interest tamen vehementer Principalis mei, Viri non minus eruditi, quam Candidi, ut eandem absolutionem novis quibusdam momentis a volentibus, lubentibusque quam sollemnissime fieri obtineam. Itaque primum brevissimis vobis (ne vestra longius abuti velle patientia videar) refutabo, nihil hucusque ab adverso allatum a Schyrensi fuisse, quod vel eminus evinceret, Reverendissimum Prælatum meum quidquam cum Authore *Joannis de Canabaco* commune habuisse ; Tum petitis ex hoc ipso Libello gravibus momentis, imo ab illustri Eruditione Ejusdem Præfulis evincam, tam prolixè illum delirare non potuisse, ut crisi tam inepta Schyrensem Angelum cogitaret posse refelli. Videtis, Judices præstantissimi, quanta cum moderatione dicturus sim, ut etiam Adversarium debita fraudare laude nequaquam cogitem, imo asseram candide, ejus momenta ultima Anonymi Authoris dicti *Joannis de Canabaco* Confutatione esse haud quaquam ita enervata, ut eapropter Thomas a Kempis contra Joannem Gersenem triumphet. Quid tota brevi hac oratione a Vobis, efflagitem, ipsi pro Sapientia vestra pervidetis, conformem nempe allegatis & probatis Principalis Rei mei a calumnia famosi Libelli, aut scriptæ saltem injuriæ, actore non probante, absolutionem.

Et verba quidem Tituli, quem primo loco Angelus oggerebat, eo ipso quod generalia sint, singulariter nihil operari, neque in particulari quemquam ex Canonicis Regularibus S. Augustini, aut prorsus indiscriminatim omnes designare posse, cum omnes videant, a Vobis quoque id probe perspicui mihi est exploratum.

Æque parum Reverendissimo Clienti meo incommodat totum, quod ex Testimonio Juvaviensi petitum est. Novit Personam ejus Testis ille, genium ex amica hospitatione didicit, non nisi cum insigni ingratitude nota in vitium, aut vitii suspicionem adducendum.

dum. Michaëlem tamen non nominavit, minus expresse designavit, etiam si Authorem Epistolarum in Caussa Agredana ad Lengletum scriptarum, cum Parente Joannis de Canabaco eundem esse statuerit. An D'Amaletus idem sit cum Michaële quondam Decano Wengensi, id in quæstione minime versatur, neque, opinor, tantæ quis erit præfidentiae, ut contendat, gesta Michaëlis Decani ad Michaëlem Præpositum pertinere; Quandoquidem ex Amortii adagio, & jure certo, qui distinguit tempora, distinguit & jura.

Quod festivas amœnitates, & sales attinet, plerumque liberales sunt, cum sunt Michaëlis; contra illiberales admodum (saltem si aliorum sint, aut contra se,) facetias & odit, & perstringit etiam, ut demonstratum ad oculum a me fuit, profecto non reprehensurus, si credidisset umquam, eodem se, & volentem quidem, nosocomio fore aliquando decubiturum, adeo ut exigui momenti, parumque attendenda sint, quæ Adversarius hac super re congeffit, & ne quidem si propria confessio accedat, per deducta ex jure, sint audienda. Utut vero hæc ipsa dubia vehementer esse omnino permitterem, quod aliquando animus calumniandi magis, quam Lectorem faceta amœnitate recreandi, colligi indubie, aut præsumi saltem possit: Frivolum tamen foret cum Teste Augustano ex quatuor Literis initialibus nomen Principalis mei exsculpere, quas apertissimum est, non homines solum, aut Scriptores alios, sed & alia innumera insensata etiam designare posse, si quis tantumdem otii sibi sumeret; Imo divinationes ejusmodi hominum ex initialibus duntaxat literis infeliciter admodum cadere, si aliunde Vobis, Judices æquissimi, compertissimum non esset, ex meo Engelhardii exemplo, aliquando in Christiano Gottlobio Friderico Wolfio fœde ex sola initialium literarum collatione halucinati, discere ad hominem possetis. Literæ initiales Romanorum quondam Labaris & vexillis passim inscriptæ S. P. Q. R. Sabinensibus quidem significasse *Sabinensi Populo Quis Resistet?* contra Romanis: *Senatus Populus Que Romanus* feruntur a Romanarum Rerum Scriptoribus: Quidni similiter initiales Literæ M. P. W. U. omnia alia, quam *Michaëlem Præpositum Wengensem Ulmæ* designare valeant? Nempe deploranda res est, cum toties eadem Schyrensi Adversario cautio ingeratur, ut asserenti onus probandi incumbere aliquando meminerit, ipsum aliud impræsentiarum agere nec voluisse, nec valuisse, quam ut Testem Anonymum nude asferentem, non probantem, in medium adduceret. Quid vero infirmius cogitari potest stramineo illo Adversarii Achille, quem ex

Levitatibus quibusdam Principalis mei, atque ex phraseologia, D'Amaletto aliquando usitata, collegit? Si *Levitates* sunt, quod Schyrensis vi veritatis adactus diffiteri non potuit, quæ vel in D'Amaletto, vel in *Joanne de Canabaco* leguntur, unde ipsis *pondus* inesse quis dixerit? Numquid intelligitis, Judices Sapientissimi, Adversarium secum ipso pugnare, qui quæ levia esse confessus fuit, subito his gravissimum pondus inesse vult? Quæ porro consecutio illa: Bibulus est (exempli tantum causa loquor) Wengensis; Igitur *Joannem de Canabaco* exclusit. Aut illa altera: Locus editionis & officinæ (addere possum etiam nomina sumptus ferentium) mera fictio sunt; Nemo alius igitur vexati, & pudendi Libelli parens esse potest, quam Præpositus Wengensis? An vero, si per inconcessum Wengensi Principali meo tribuatur, ille necessario præter aliorum consuetudinem officinam, locum, Typographum confiteri Schyrensi debuit? Et quo Privilegio id sibi Angelus arrogabit? Cæterum cum D'Amaletus accusari a Schyrensi non videatur, & accusari etiam nequeat in causa Agredana, quæ Franciscanorum est, inepta ejus mentio responsum non mereri omnibus videbitur. Illud solum brevissime dicam cum bona Judicum æquissimorum venia, quæ ex Regulis Librorum imprimendorum de expressione proprii Authoris nominis, item Typographi dicta sunt, partim Ecclesiasticum Tribunal spectare, cum primo Actor sequi debeat forum Rei, nec nisi in Reverentiam Judicis impræsentiarum hic compaream, tum etiam quod de Legibus, & Regulis imprimendorum, a Tridentinis Patribus latis, judicare sæcularis Potestas nullibi præsumat, partim a ratione aliena esse, quod nemo tam sui oblivisci posse videatur, ut famoso libello, aut scriptæ injuriæ nomen suum, aut Typographi præfigere cogitet, nisi prorsus desipiat, & ad stoliditatem usque deliret. Certe numquam confitebitur Principalis meus, se ipsum esse, qui Constantini Cajetani sepultam dudum calumniam refricare cum viri optimi injuria voluerit, & *simulata sed levissima vindicatione* instaurare. Quodsi hæc omnia in pugnum contraham, moneamque, ultra nuda asserta nihil in his deprehendi, quo Principalis meus vel ipse confiteatur, vel vincatur certe, spurium & propudiosum, quem toties dico, partum exclusisse, in aperto jam est, Judices æquissimi, frivole hanc tragulam a Schyrensi Michaëli meo injectam fuisse, nihilque minus ipsum egisse, quam ut accusationem suam coram Vobis certis & idoneis argumentis deduceret & contra Reum Reverendissimum qualibet ratione evinceret.

Quodsi

Quodsi nunc positivis præterea rationibus demonstratum faciam, ne quidem potuisse eundem aut tam ineptire, aut tam inerudita crisi Schyrensem aggredi, atque ab Anonymo nauci homine in *Joanne de Canabaco* factum conspiciamus, rectissime pronuntiabo, non posse non Principalem meum ab impacta eidem calumnia, & famosi libelli, aut scriptæ saltem injuriæ crimine per Vos, Judices æquitatis amantissimi, absolvi. Et quidem de ineptiis æque ac inerudita crisi si sermo sit, peroravi plane, & triumphat Wengensis meus, eum inepti aut ineruditi Scriptoris & Critici infamiam, si Walchium, Gættingensem Anonymum, Fridericum Wilhelmum Krafftium, Grossium Erlangensem, Philippum Eslichium Ravenspurgensem, Anonymum, aut verius larvatum Scipionem Hannibalem, & alios quosdam (a quibus improbari & reprehendi in elogio haberi debet) plerosque heterodoxos excipias, nemo umquam scripto tribuere sit ausus; Quin imo aliquando Augusta Censura honorifica ex merito fuerit decoratus. Quoniam vero ipsi Testes ab adverso laudati utramque huic proposito paginam facere omnino possent, finite obsecro, viri præstantissimi, & sapientissimi, ut quæ isti graviter de Prælato Wengensi habent, quod ejus eruditionem attinet, uno saltem verbo Vobis repetam. Per Augustanum quidem ille est *literarum amantissimus*, & *scriptis quibusdam in publico notus*, est *vir doctissimus*, *Theologiæ Dilingæ operam dedit*, *Criticen domi excoluit*, *Professor aliquamdiu*, in *Philosophicis Atomista*. Per Juvaviensem est *sane vir eruditus*, qui *plures jam Dissertationes Criticas in causis Amortianis edidit*. Antonio Lunggo audit *clarissimus vir* (liceat hoc illis suffragiis addere) *cujus eximia, ac profunda scientia non latet eruditos Catholicos, neque ignota est ipsis quoque hæreticis, quibus erudiendis lingua & calamo quam impense laboret, iidem ipsi, si voluerint, testabuntur*. Author Anonymus in Dedicatoria Opusculi *Thema Laudis Marianæ* inscripti ei tribuit *flumen ingenii* (phra- si a Tullio mutuata, qui aliquando *flumen Eloquentiæ* dixit:) *Eruditionis Poëticæ, Atticæ, Philosophicæ, Canonica, Polemicæ, Theologica, Historica, Criticæ luculentum studium*. Post hæc Testimo- nia eritne aliquis, o Judices, qui somniare aufit, vulgari duntaxat, aut etiam inepta & inerudita Critica Michaëlem meum esse præditum? Quanta per Deos! eruditio in Luthero ejus Redivivo? quanta in Lucifero Wittebergenfi secundio etiam curis edito, & in Amicis seu Reflexionibus, seu Animadversionibus ad Walchium? Quanta in Epi- stolis sub nomine D' Amaleti ad Lengletum? Paucis quibusdam næ-

vis exceptis cætera ad amussim bonæ Critices exacta omnia, nihilque in omnibus his est, quod ab inepta & inerudita crisi mereatur jure reprehendi. Et persuaderi tamen nobis patiemur, infirmam illam, & pluribus nævis in Crisi obsitam Lucubrationunculam, *Joannes de Canabaco &c.* inscriptam, esse post hæc omnia eruditissimi Præfulis Wengensis?

Dixi *infirmam Scriptiunculam*, & *pluribus in Crisi nævis obsitam*, qua Crisin Apologeticam Angeli Schyrensis Anonymus adoriri voluit, & dicere poteram farraginem sribliginosam variorum errorum, ut adeo a Schyrensi gratiam initurum me sperem, si quod res est, candide fatear, eam videlicet lucubrationem Angelo, & Gersenistis plane non satisfecisse, & grates mihi habituros Kempenistas putem, præcipue Michaëlem meum, si suspicionem tam misellæ scriptionis ab eo fuero amolitus. Id autem commodissime facturum confido, si breviter saltem eos errores, quos ab Anonymo *Joannis de Canabaco* parente admissos video, studuero enumerare ex Præfatione.

1. Perperam Libello præfigitur Icon Insignium Comitum de Canabaco Scalpro Francisci Martini Kuen germani Præpositi mei, tum quod opera rudis sit, & facile in animum admittere eam cogitationem quis posset, Germani sui Michaëlis in gratiam ipsum ineruditam manum commodasse; Tum etiam quod illa Insignia sint Comitum de *Robrbach*, non de *Canabaco*, de quo alias redibit sermo.

2. Inerudita stultitia est, Joannem de *Canabaco* obtrudere etiam per Satyram & ironiam velle pro Authore Imitationis Christi, cum Gersenistæ Joannem *Gersensem* statuunt, æque ac inerudita stultitia foret, si quis parentem Imitationis designaret Thomam de *Pædiken* pro Thoma de *Kempis*, quod adsit Codex cum adscripto loco *Pædiken*.

3. Inerudite scribitur, Joannem de Canabaco *vulgo* vendi pro Authore Tesserateuchi de Imitatione Christi; *Vulgo* enim adverbium ab optimæ Notæ Scriptoribus Curtio, Terentiano, & aliis significat *allenthalben*, *insgemein*. Non poterat autem Kempenista quicumque absque Causæ suæ præjudicio scribere, Imitationem ita *communiter*, & *ubique* Joanni Gerseni, nedum *Joanni de Canabaco* tribui. Atque ex hoc uno adverbio tam mihi exploratum est, id non profluxisse ex calamo Wengensis Præpositi, quam evidens est, eum esse Kempenistam.

4. Eruditi Viri non est, mentiri permissum Superiorum, qualis Libello vexato non apponitur: Igitur Libellus ille Præpositi Wengensis non est. Nam & istum etsi Canonicus Regularis sit, Lucifero Wittebergenfi consensum, & Approbationem Censoris Augustani quæsisisse est exploratum. Cæterum a quodam Canonico Regulari S. Augustini idem fere sonat, quod in nota controversiæ subscriptus Epistolæ Author dixit, scribere *Nonneminem ad Nonneminem* professus, idque Argumento Pseudo-Gerseniæ pag. 5. plenissime respondet, quo scripsit *Neminem* Libros de Imitatione Christi non scripsisse, atque adeo Joannem de Canabaco non esse *neminem*. Quemadmodum vero, stultissimam fuisse subscriptionem aut inscriptionem *Nonneminis ad nonneminem*, nemo non intelligit, ita aliis dijudicandum relinquemus, quid sentiendum de eo, qui scripsit Canonicum Regularem S. Augustini, & quidem Congregationis Lateranensis, & forte *non est*, aut ad summum talis, quales phrasi Trithemiana alicubi orti dicuntur, dum *malis Monachis successere pejores Canonici*; Certum quippe est, & in quodam Sueviæ Canonorum Regularium Collegio oratione præhabita in celebratione Thesium Canoniarum publice a Canonico Regulari pronuntiatum, Monachis Casinensibus successisse in Basilica Lateranensi Canonicos Regulares. Etsi forte excipi possit, ne hos quidem fuisse S. Augustini.

5. Quam ineruditum est scribere *Canabaci* fuisse libellum excusum, idque cum Amortio pag. 18. & seqq. pro *Robrbach*. Non dicam hoc loco, inofficiosum hoc fore, & plane illiberale mendacium, cujus Personam in Dignitate Ecclesiastica constitutam pudere omni modo deberet, cujusque adeo Præpositus Wengensis Infulatus jam quintus, vel quartus certe, ut intelligo, capax non est. Sed hoc solum observo, eruditorem esse Michaëlem meum, quam ut *Canabacum* germanice *Robrbach*, ad instar Amortii nesciret scribendum, esse geminato *n* Cannabacum, cum *Canna*, non *Cana*, in vernacula *Robr* designet. Imo certum mihi est, Wengensem *Canabacum* ex *Cana* Galilææ, si facete joculari libuisset, fuisse adducturum, quod cum non fecerit, exploratum mihi, & vobis, opinor, Judices æquissimi, erit, Scriptionem in qua *Canabacum* pro *Cannabaco* legitur, & tamen a *Canna* & *Rivo* deductum sit, eruditissimi Præfulis mei esse haud quaquam posse.

6. Sumptibus hæredum Joannis Gersenii & quidem Anno 1760. edere non potuisse Principalem meum Anonymi Libellum, tam

evidens est, quam exploratum ei a propria eruditione est, Gersensem numquam extitisse, atque adeo, cum non entis nullæ sint qualitates, se neque hæredem scribi, aut hæredem quemcunque ei succedere in bona potuisse. Ineruditus plane fuit, qui id scripsit, adeo quidem, ut Prælatus meus apertissime nec ab intestato succedere Joanni *Gerseni* Michaël *Kuen*, ne nominis quidem hæres, potuerit, nec hæres testamento verosimiliter scriptus fuerit. Ubi vero Tabulæ testamenti illius? Ubi Testes? Forte Anonymus Author ex Hefero Kempenista aliquando audiit, Thomam Kempensem recte dictum fuisse Thomam *Gerson*, quod Gerardi Gross vulgo Magni, Institutoris *Clericorum*, non *Canonicorum*, dudum Anno 1384. defuncti, *filius* saltem spiritualis, & veluti *Gerardson*, *Gerarson*, & tandem *Gerson* dici potuerit, quod annis fere triginta post ejus obitum Thomas Kempisius ejus Sodalitati se junxerit, atque hoc saltem ex capite Prælatum Wengensem *Thomæ Gerson Kempensis* gloriæ aliquando feliciore, quam ab Amortio factum, conatu Ordini suæ vindicandæ hæredem ex asse fingere voluit. Ipse Prælatus eruditior est, quam ut tanta ipsi somnia probentur. An vero Insulæ Wengenses Prælato cuivis concedant, sumptus edendi hujus Libelli in nugas prodigere (saltem si de peculio Collegii communi sermo sit) ægre dixerim, maxime postquam sumptus, in moderno Regimine, ut ajunt, majores, majus reddi ratiocinium a Prælato postularent: Nisi forte quis existimet, ut olim a Carolinis, ita nunc quoque etiam in Dignitate Prælatica eum a sportulis non abhorrere. Verum cum super his mandatum nullum habeam, penes Vos erit, Judices sapientissimi, quid putetis esse concludendum, salvis semper Reverendissimi Principalis mei rationibus. De mendacio item, ab Anonymo Authore admissio, cum id Prælato indignum plane sit, nec in Michaëlis mei personam cadere possit, nihil est, quod addam.

7. Ineruditum est, cum Author ne quidem pro subsidario milite pag. 4. inscribi pro causâ Thomæ Kempensis se passurum asserat, in Dedicatione tamen ad Eusebium Amortium fatetur, hunc *res nostras*, id est, Kempensium calamo tueri, atque adeo causam Kempensem facit *suam*. Tam improvide scribere Præsul meus Wengensis non potuit.

8. Ineruditum est, quod Author scribat *Ex Museo*, atque hoc pacto ab omni Græcia se exulem prodat, cum Principalis meus e quidem in Græcia longe provectus non sit, attamen *Museum*, *Lycæum*, *Morotropæum* scripsisset.

9. In-

9. Inerudite scripsisset Michaël meus, Amortium Res Canon-
corum Regularium *moribus ornare*, cum Stoicus plane sit Amortius,
ipsum contra meus Democritus, & facetus Ludio scribendo, lo-
quendo. Nescirem enim profecto, quod elogium ipsi tribuendum
esset, si Stoa in ornamento morum Canonicis Regularibus S. Au-
gustini Congregationis Lateranensis ponitur. Quodsi vero quis præ-
tacta omnia, aut eorum pleraque facetiis, & Ironiæ tribuenda esse
existimaret, purgaret eo ipso Principalem meum a calumnia, qui
quantum Corpore gravis est, tantum abest a levitate. Certe si om-
nis pinguis bonus (aut sibi, aut aliis) ut proverbio habetur, op-
timus sit necesse est Præpositus meus, atque a levitate omni quam
longissime alienus, quæ facetias ut plurimum solet comitari.

Et ecce Præfationis ipsius limina velut interius vestibulum non-
dum subivimus, hætenus in extremo duntaxat atrio Libelli inerudi-
ti demorati, & tamen tanta jam produximus causæ evincendæ,
calumniæque a Wengensi propulsandæ momenta, ut plura hodie ad-
dicere pigeat. Non postulo ab æquitate Vestra, Judices sapientissi-
mi, ut illico in suffragia eatis, feratisque, quam mihi promittere
ausim, faventem sententiam. Audietis me (ita mihi de benignita-
te Vestra blandior) secundo & paria & majora his aliquando di-
cturum. Tum vero, si e re esse Vobis videbitur, illa decernetis,
quæ & calumniæ crucem figant, & innocentiam iniquius a Schyrensi
vapulantem ex æquitate vindicent. Dixi.

Conticuerat Judex cum Assessoribus, vel quod intellexissent
modo ex Engelhardo, non eundem sibi esse in suffragia, vel
quod viderent, nihil concludenter pro Michaële Præposito Wen-
gensium esse productum, censerentque prudenter, suspendendam
esse sententiam, ne Partium alterutra quereretur, peccatum esse in
tempore. Igitur solus Schyrensis, cum esset ad loquendum promp-
tior, hoc unum discessuro Engelhardo ingessit: Audiemus Te de
hoc iterum. Sicque Confessu soluto utrinque discessum est.

§. VII.

*Eadem Quæstio eundo per aliquot similia loca denuo
agitur.*

Agre nuper Schyrensem habuerat, Engelhardum solum partes
Oratoris verius, quam Advocati, sibi sumpsisse, solumque
hodie denuo verba facturum recepisse. Igitur illo longius
tradante, multa de stylo Curiae, quem Pars adversa eo pacto
everteret, præfatus veluti est, ostendens, eum semper observan-
dum, neque ab ejus forma in Partis unius gratiam, invita altera,
esse recedendum per

Bald. in 1. fin. C. *quæ sit long. consuetud.* Boer. *Consil.* 8. num. 7.
Barbos. *locor. Commun.* lib. 17. cap. 72. num. 1. Lancelot.
Part. 2. cap. 20. *de attentat. post inhibit.* in præfat. quæst. 4.
num. 409.

Eaque forma ligari forenses quoad ordinaria teste

Vivio in *commun. opin.* lib. 1. *concl.* 156. num. 1.

Adeo ut etiam Judex contra stylum judicans litem faciat suam,
perinde ac si contra legem, vel consuetudinem judicasset, ut
trahit

Rebuff. *ad Constit. Gall.* Tom. 3. *de Consuetud.* art. 2. Gl. 13. num.
27. Viv. lib. 2. *Decis.* 297. Menoch. *de Præsumpt.* lib. 2. *præ-*
sumpt. 8. n. 17. Barbos. *loc. cit.* num. 6.

Tandem id unum in Reverentiam Judicis & Assessorum largiturum
se dixit, ut siquidem extrajudicialiter veluti, sine legum allegatio-
ne, loqui deinceps institueret Engelhardus (esto certissimum apud
Jurisperitos sit, Doctori, nihil in suam sententiam alleganti, nihil
vel parum fidei habendum esse per

Hippol. de Marfil. *Consil.* 136. Limn. 1. 6. *de jure publ.* c. 1.
num. 45.

idque conformiter ad Jura

1. 17. §. ult. l. 43. §. ult. & ll. seqq. *de procurat.* 1. *Pater* 4. *nisi si*
caussa de testam. tutel.)

sibi quoque fas esset similem in modum opponere. Judicibus vero existimantibus, id Partium periculo relinquendum esse, qua via Jura sua commode ipsæ deducere se posse crederent, quod Stylus Curiarum hodie tam fixus firmusque non sit, ut non indies recipiat varietatem, teste

Scacc. *de Judic.* lib. 2. cap. 3. num. 277.

Cum plane volubilis sit, & mutetur ad mutationem principis Auditorum, & Advocatorum, ut tradit

Hieron. Cevall. *quæst. pract. commun. contra commun.* cap. 20. num. 19. & quæst. 737. c. 72. num. 21. Boer. *Consil.* 8. num. 4. Cavalcan. P. 2. *de contract.* decis. 17. num. 8.

assenfit demum Angelus, & nisi Judicis & Assessorum patientia se aut Engelhardum abufuros intelligat, cum reservationibus debitis quorumcunque se quoque eodem tramite, quo Engelhardus cogitaret, hodie incessurum edixit. Et primo quidem, dum ille præsto esset, de Præsulis Wengensis Dedicatione Amortio facta, in qua iste *Caussæ Kempisianæ Polemarchus* asseritur, pauca dicere instituit, quibus tum elogium Horatianum Amortio accomodatum, a se tamen observationibus illustratum, adjunxit, ita exorsus:

Ignoscite, Iudices Amplissimi, Viri sapientissimi, si me, ex Adversarii mei sententia admodum juvenem, de belli Kempisiani Polemarcho, recens quacumque demum autoritate a Prælato Wengensium creato, dicturum fere imparatum accedere confitear. Spes erat, Engelhardum potius in ejus laudes incubiturum esse, quem adeo nuper Archistrategum accepisset, tuiturumque adversus æmulos Duces, qui aut judicium Principalis sui plus æquo Amortio favore, aut certe haud pauciora adversus Gersenistarum gentem prælia se gessisse crederent. Quando vero Engelhardus, incertum an causæ diffidentia, an cæco Prælato suo assentandi studio, spe æquissima nos frustravit, aut sparta hac alias suis ex rationibus defungi noluit; finite obsecro, ut ex me saltem Kempenistæ intelligant, qua æquitate Vir Celebris Eusebius Amortius Collegii sui Pollingani Decanus causæ Kempisianæ Polemarchus creatus, cæterisque Ducibus, veluti Hefero, & Werlino, veteranis prælatus, ac universo Kempenistarum agmini nuper unius Viri autoritate & decreto sit præfectus.

Equidem Oratorum Principem olim pro Lege Manilia dicentem, cum Pompejo præ aliis Belli Præfecturam deferendam esse pro ro-

stro decerneret, Senatus, Populique Romani faventia tulisse suffragia, pueri didicimus omnes: An vero major Tulliano impræsentiarum opus non sit eloquentia Prælato Wengensium, ut apud Kempenistarum vulgus (~~nequid de Ducibus ipsis addam~~) concordia pro Amortio suo extundat suffragia, & vehementer hæres, & jure me hæere existimo, seu Amortium ipsum, quantuscunque iste in Wengensium oculis sit, seu æmulos ejus Belli Duces spectemus. De Amortio primum dicam. Et quidem quis est, qui nesciat, minoris plerumque fieri in militia illud Ducum genus, quibus Præfecturas non tam peritia militaris, & in armis longa subactio, quam ditius aliquanto marsupium peperit. Starent forte etiamnum invictæ cæteroquin illæ acies, quas imperitia Ducis, Midæ duntaxat meritis provecti, misere perdidit. Quæres Tu forte (converso subito ad adventantem sero Engelhardum vultu dicere pergebat) Quæres Tu forte, quo id exordii spectare velim? Dicam Tibi, quoniam ita cupis, rotunde & laconice: Judicium Principalis Tui hæc spectant, quo Amortium causæ Kempisianæ *Polemarchum*, non absque suspitione inaurati calculi, aut spe futuri lucri, creavit. Inhæret Gersenistis non solis, verum etiam Kempenistarum vulgo tenax memoria *Carolinorum* ex Amortii pera ad Wengenses Insulas profugorum, quibus ut vicem rependeret Prælatus Tuus, *Ducem fere Gregarium*, absque Consilii Bellici consensu, Amortium ad Polemarchi Dignitatem decretorie promovisse videri potest. Dixi Ducem fere Gregarium, de quo alio loco videbimus, addere poteram *Exercitii militaris adhuc expertem*. Non me latet, Judices, omne armorum genus in *Informatione* sua plena, congestisse Amortium, quo putabat Thomam suum propugnari, impugnari Joannem Gersenem posse. Sed arma sunt, nec nisi arma, quæ utrique dimicantium Parti serviant, adeo ut eodem telo Amortius plerumque valide confodiatur, quod ille adversus Gersenistas torquere cogitabat. Paralogismos instruxit, quos si Gersenista, prout jacent, adoptet, Thomam Kempensem dabit occisissimum. Certe lamentabilius nihil cogitari potest ejus Arte Critica, quæ Exercitii instar militaris eruditus esse solet. Adoptat principia, quæ cæteri non agnoscunt, rejicit alia, quæ omnibus tamen explorata sunt. Vidi Epistolam Cantimiri Kami, quam Vir humanissimus mecum communicavit, sed prolixiorē, quam ut vel Summaria illius intra unius horulæ spatium recitari valeant, & quam ad ædes cum Judici æquissimo, tum Assessoribus Amplissimis communicare con-

constitui. Invenient in ea, etiam Achilles Amortii exarmatos esse, Criticen Amortii plane desperatam (liceat hoc verbo uti) etiam ipsi mecum & cum Phalesio Mechlinensi deplorabunt, & commiseratione potius, atque exauthoratione, quam promotione ad supremam Belli Kempisiani Præfecturam dignissimam judicabunt. Stolidus homo explodi vult tormenta bellica adversum Gersenistas, quin de fartura seu glandibus & pulvere pyrio suis plerumque providerit: Subinde fragorem equidem audiatis, sed innoxium, quia pondere omni carentem. Ne quid dicam de Tactica Arte, quam ne primoribus quidem labris a libris ineruditus Amortius hausit. Nempe aliud est agere Theologum, aliud versare antiquitatis Criticæ, & Critices ex antiquitate deductæ studium, cui soli his in præliis usus idoneus est. Equidem si Kempenistam Ulmensem audimus, hætenus invictus Amortius adversum Gersenistas stetit, & adhuc stat. Imo jacet a *Phalesio Mechlinensi* prostratus, cujus modestiæ pæne succenseo, quod viciniæ jura (& quæ illa, eo usque saltem protensa?) sanctissima cum scrupulo habere solitus, dissimulare hætenus, quam imperitiam istius Polemarchi orbi literato prodere maluerit, nec tam delectetur hostes *debellare superbos*, quam *parcere subjectis*. Legetis, Viri Sapientissimi, in ædibus vestris, quæ modo dixi, jucundissima cum voluptate, mihi que subscribetis dudum de Amortio asserenti, *Informationem* ejus nulla aliare, quam erroribus *plenam* dici posse, & deplorandum plane ejus viri judicium fuisse, qui nihil pensatis his omnibus, supremam adhuc ei Belli Kempisiani Præfecturam veluti Archistratego, & Polemarcho deferre non dubitavit.

Non inveni vero promptiorem ejus excusandi viam, quam si putem, Præpositum Wengensium, partim ut gratitudini erga Mæcenatem Amortium pro submissis aliquando Carolinis aliquid daret, partim ex ignorantia paulo crassiore Belli Kempisiani, cum nesciret fuisse olim Duces alios, quibus æquiparari Amortius nullo modo posset, induci se passum fuisse, ut huic præ veteranis illis deferret. Et quidem siue dignitatem extrinsecam spectemus, siue in omni instrumentorum bellicorum, rusticorum, trivialium &c. genere dives armamentarium, siue etiam publicum, quem apud Summates Kempenistarum tulit, plausum, nemini profecto Simon Werlinus Præpositus Canon. Regg. Dieffensis in Bavaria primas facile concedet. Ex omnibus Viri illius Reverendissimi adversum Gersenistas Velitationibus una tandem sub Titulo: *Novæ Vindiciæ Kempenses om-*

nes alios Kempenistarum Triumphos longissime post se reliquit, adeo ut ipsi, quos modo dicebam Canonici Ordinis Primores & Summates per Archidiœcesin Juvaviensem in divite sua penu non invenirent præstantius quid, quod suo quisque nomine Illustrissimo Principi Paridi Sedis illius Antistiti pro gratiis amplissimis, & fere innumeris offerrent, quam si eundem victoriæ suæ Werlinianæ excusâ, & Vindiciis præfixa Dedicatione participem quoquo modo facerent. Præter Werlinum ergo Dieffensem nomina dare præterea jussi sunt Gersensis, Chiemensis, Baumburgensis, S. Zenonis, Auenfis, & Heglvvertensis ejusdem Canonikorū S. Augustini Ordinis Præpositi, qui subscripti omnes præstantissimum hac in arena Heroem ad Juvaviense Palatium (velut quondam Victores ad Capitolium a Romanis consueverant) in triumpho deducerent. Legetis in Adjunctis, Judices sapientissimi, quo plausu, qua gratulatione Victor Heros Simon Werlinus pro dignitate sua exceptus sit, ipsumque Præpositi Gersensis suffragium certos vos reddet, nemini eo tempore Belli istius summam Præfecturam ac Werlino decerni potuisse, neque hodie par jam esse, ut post funera vir optime meritis novello cuidam, & cum Informationem plenam conderet, admodum juveni, ea dignitate decedat. Sane Werlino Brevverus palmam cessit, Testelletus ne quidem in Germania comparere ausus est, Fronto, Chiffletius, nequid de Sommalio, & Rosvveydo dicam, Werlini lauros ne eminus quidem carpere audebunt, tanta & viri dignitas, & in præliis Kempensibus victoria; quamquam ut verum fatear, non sine vulnere. Perperam igitur, nisi me omnia fallant, Prælati Wengensis judicio Amortio posthabitus videtur, nisi quis putet, quod hic non disquirimus, *scommata, convicia, injuriasque*, quas Garsensis Præpositus Werlino tribuit (ut in bello quandoque etiam innoxii cladibus involvuntur) cum fœnore immodicis ruris, quin & arrogantis, & Dictatoriæ scriptionis in Amortum hæredem commigrasse.

Quod si de Hefero etiam verbum factururus sim, eum Virum mihi adducere videbor, qui multitudine Lucubrationum Amortio præstare, atque supremum in Bello Kempisiano imperium, a Kempenistis saltem, jure postulare posse videatur, nihil obstante diversæ admodum Religionis professione. Etenim si qua Gens aut Natio sibi præ aliis sapere, atque a se præcipua ante alios decora seu Prærogativas domi, militiæque jure expeti posse ambitione quadam blandiatur, ea certe est gens Francorum illa sibi soli magna, soli sibi

sibi præ aliis pulchra, sola fortis, sapiens, magnanima. Vidimus tamen, & blandiendo Germaniæ nostræ commemoramus, ringentibus Gallorum præcipuis Mauritio Saxoni supremas exercituum habenas a sapientissimis Franciæ Regibus ob belli peritiam, & frequentes, nec infelices pugnas, fuisse concreditos. At vero

Si licet exemplis in parvo grandibus uti, quis plures, Kempenistarum saltem opinione, contra Gersenistas sustinuit pugnas? Quis plures reportavit victorias Jesuita Georgio Heseo? Profecto unus ille in præliis Kempensibus tantum gessit, quantum vix duo, tresve alii ex Antesignanis ipsorum designare fuisset ausus. Legite, Judices sapientissimi, legite, si cum patientia potestis, vel solum Operum Hesei in causa Kempensi conscriptorum Syllabum, & medius fidiis nullis hoc in Bello Hervibus conferendum, anteponendum omnibus facile intelligetis. Hesei Opus est Dioptra Kempensis, qua *demonstratur* (ecce Victoriā!) Thomas a Kempis verus author Librorum IV. de Imitatione Christi. Hesei opus est Vita & syllabus omnium Operum Thomæ a Kempis. Hesei opus est Lexicon germanicum Thomæum. Hesei opus est Obeliscus Kempensis. Hesei ejusdem opus est Pancgyricus in laudem Librorum Thomæ a Kempis. Tandem ejusdem adhuc Hesei est Præmonitio ad Lectorem Thomæ a Kempis de Imitatione Christi adversus Præmonitionem Francisci Valgravii. Et quis omnia prorsus enumeret? Quantilla vero sunt numero cum Heseianis collata Amortii Opuscula? Informatio Plena, tum Polycrates exauthoratus, Scutum Kempense, & unica hac in causa Epistola, trophæa omnia sunt, quæ hætenus orbi proferre ausus est Amortius, quæ sicut numero, ita Patrum quoque Societatis opinione Heseo primas & palmas cedere omni modo debent. Ut jam non dicam in Politiam atque ipsam Oeconomiam a Præfulis Wengensis judicio gravissime fuisse peccatum; In illam quidem, quod inofficiosam & plane inurbanam esse nemo non dubitet Hesei tam bene de Kempenistis meriti exauthorationem, quæ facile externos omnes a sequendis Kempensium castris absterrebit, in quibus videant prolixa merita brevi exolescere. In Oeconomiam vero, quod in uno Heseo cæteros de dicta Societate viros (quorum unum pro altero dimicare, & omnes unius Centimani Briarei instar esse compertum longa experientia est) tanquam suppetias, si non semper necessarias, utilissimas certe, præcipitantia hac amputari necesse sit. Qua re an inconsultius aliquid meditari Wengensis potuisset, aliis

decernendum relinquam, hoc maxime tempore, quo Bellum illud acrius aliquanto recrudit.

Mihi impræsentiarum (neque enim vestra, Viri Amplissimi, patientia abutar longius) mihi impræsentiarum fatis est observare, Amortium ipsum tota fere Informatione sua Heferum Ducem sequi, ejus responsa & auctoritatem objectis obtendere, atque hoc se Scuto invulnerabilem, quin & invincibilem se credere, si Heferum pro se dimicantem haberet, a quo etiam admirabile illud stratagema addidicit, Gersenistas omnes uno ictu conficiendi, si nempe ex Thoma Kempensi, quod Gerardi Gross Clerici, non Canonici Regularis, dudum defuncti filius spiritualis esset, veluti *Thomas Gerardson*, *Thomas Gerarson*, & *Thomas Gerson*, & sic deinceps facili literæ o in e mutatione etiam *Thomas Gersen* exsculperetur, supponeretur autem ex nomine *Thomas*, pro veterum scribendi orthographia, facile *Jhoannes* scriptum ab imperitis fuisse, quibus nempe incompertum fuisset, Thomam Tesserateuchi controversi esse parentem.

Contrahite vero hæc omnia, Judices æquissimi, & ipsi judicate, an non post homines natos ineptissimum judicium illud dici debeat, quo Amortio, qualem vobis dedi, Præfecturam Belli velut mercanti, homini gregario, & Exercitii militaris experti, Polemarchi dignitas decreta fuit, neglectis veteranis Ducibus, quos & externe ambiens dignitas, & plures jam hac in arena velitationes, an justa prælia? ad moderandas Critici istius belli habenas præ Amortio designaturæ videbantur, maxime postquam ea res in Politiam æque, ac Oeconomiam peccare, atque adeo causæ Kempenistarum plus officere, quam commodare posse ex natura sua deprehenditur. Nempe jure hic dixerim illud Aristotelis Lib. III. Topicorum: *Nemo eligit juvenes Judices, aut Duces: quia non constat eos prudentes esse, sed eligit ad fortitudinem.*

Quodsi nunc Horatianum illud elogium, prout Amortio accommodatur, isque Rem Canoniorum Regularium S. Augustini *Legibus emendare* dicitur, observationibus illustrare cogitem, video me aleam invidiæ plenam fore jacturum, remque me habiturum cum iis Amortii Sodalibus, qui dudum in Visitationibus fores ipsi claudendas minitati sunt. Plura pudor adscribere me prohibet. Equidem laboravit dudum Stoicus iste Aristarchus Clero sæculari leges aliquas scribere, quo eventu, qua istius exacerbatione

tionē per Augustanam Diœcesin, apertius est, quam ut a me enarrari ad invidiam hic debeat. Exiguo certe cum plausu ab his exceptus est (ut alios taceam) ejus Liber *Vetus Disciplina Canonorum Regularium, & Sæcularium* inscriptus, qui æque Sodalibus suis Canonicis Regularibus displicuit. Reprehenderunt isti

1mo quod pag. 2. Concl. 3. doceat, ne nomen quidem *Canonici* in Ecclesia Occidentali ante sæculum sextum auditum fuisse, nedum ut S. Augustinus pro eis Regulam scripserit.

2do Quod pag. 61. tradat, Canonicos Renuntiantes (qui se abdicabant bonis suis Dei causa, retenta sola sustentatione Congrua) primis octo sæculis non adoptasse communem quamdam Regulam (cum eo pacto Ordo Canonorum Regularium, S. Augustini Regulam sequentium, necessario Ordine Benedictino sit multo junior) Quin imo ne nono & decimo quidem sæculis Renuntiantibus peculiarem fuisse Regulam ex professo adstruat.

3tio Quod pag. 67. velit, sæculo undecimo a Canonicis receptam fuisse *Monasticam* vitam, quæ si Bozenhardum, aliosque audimus, toto fere genere inferior est vita Canonorum Regularium.

4to Quod Canonicum definiat pag. 7. esse *personam Ecclesiasticam specialiter consecratam ad cultum publicum Deo ex Sacrificio potissimum Altaris solenni, aliisque precibus Ecclesiæ publicis exhibendum*, idque primis septem Ecclesiæ Sæculis, quam definitionem alii putant esse mere arbitrariam, alii etiam Presbyteris non Canonicis convenire; Rursum vero alii, cum septem primorum sæculorum Canonicis duntaxat convenire dicatur, atque alia prosequentibus sæculis invenienda fuerit, putant evidens esse, essentiam antiquorum Canonorum mutatam esse, certe in hodiernis Canonicis Regularibus S. Augustini non deprehendi: Cæterum Canonissarum Institutum, cujus in delinquentes pœnas pag. 111. refert, per ea tempora commentum esse.

5to Quod imprudenter secretum de Simonis Werlini Præpositi Dieffensis *Crisis Augustinianæ* confiscatione Exemplarium prodatur, & Episcopi Augustani mandatum impudenter *inani scrupulositati illorum temporum* pag. 122. adscribere non revereat.

6to Quod eodem loco Werlinum suum stolide Baronio, Tillemontio, Delfavio, & Bollandistis in enodanda S. Augustini Chronologia præferat, hosque omni encomio majores viros deprimat, Sus Minervam; cum hodieque sub judice lis sit, quis vero propius accesserit.

7mo Quod dubium fere ipse relinquere videatur pag. 147. seq. 151. seqq. An hodierna Canonorum Regularium Regula non sit scripta pro fœminis, aut si pro viris, an non potius pro Monachis, quam Canonicis, quibus utrisque tamen non conveniat *per Canonicos Regulares* definitio Canonici pag. 7. data.

8vo Quod rotunde pag. 331. admittat, Regulam S. Augustini, quam Canonici observant, ante sæculum XII. in Germania a Canonicis Regularibus adeo non fuisse observatam, ut Gerhohus Reicherspergensis, cum videret, *professionem emitti juxta Regulam S. Augustini, eam tamen in Germania non haberi*, hanc Roma asportandam duxerit.

9no Quod pag. 158. fateatur, verosimile esse, S. Augustinum non scripsisse specialem Regulam pro Canonicis.

10mo Quod adferat Benedicti XII. P. M. Bullam, qua Canonici Regulares jubentur eligere Visitatores Regulares, *salvo jure Ordinariorum visitandi, quandocunque voluerint*. pag. 453. & maxime quod pag. 501. addat, eam Bullam non solum in Italia, sed etiam in Germania executioni mandatam esse.

11mo Quod imprudenter congesserit pag. 438. seq. item 530. & 550. seq. quæ ad depositionem Prælati faciunt.

12mo Quod Parochus Regulares pag. 450. docuerit non potuisse amoveri a Prælato suo sine præscitu Episcopi, quæ res aliquibus in decrementum disciplinæ Regularis & obedientiæ vergere videbatur.

13tio Quod Constitutiones Marbacenses suis laudat, quæ §. LXXII. præscribant: " Si forte - - sibi invicem coram laicis, five familiaribus, five extraneis verbis contumelias, aut aliquo turpi opere injurias inferunt, qui caput tantæ iniquitatis extiterit, subtiliter discutiatur, & ad plateam, in qua illatæ sunt injuriæ, reducatur, illic in præsentia omnium familiarium, five extraneorum pedes denudet, indumentis se exspoliet, & ea usque ad ca-
,,misiā

„mifiam de collo extractam , & brachiis fuperpofita in Capitulum
 „afferat, & veniam petat. Illic fub fuperpellicio camifiam exuat,
 „& tantum verberibus pro impietatis retributione afficiatur,
 „quantum vifum fuerit Domino Præfato, & aliis Prioribus.
 „&c.”

14to Quod tum has Marbacenfes Constitutiones, & alias, tum
 Chrodegangi Regulam &c. quæ tamen ex Monachorum, maxime
 S. Benedicti Regula defumptæ funt, fuis Sodalibus, qui *Monachi*
 nomen abhorrent, accommodata effe exiftimet, quod ne ipfe qui-
 dem Thomas Kempensis in germanis fuis Operibus probet, licet
 Author Imitationis fuos, pro quibus fcripfit, ad Monachorum
 Carthusianorum & Cifterciensium normam constringi velit.

15to Quod ex iisdem Constitutionibus referat, & veluti no-
 tatione fingulari dignum in Indice adfcribat ex §. XCVI. ” Meri-
 „dianus fomnus, & poft Nonam potatio fiant a Pascha ufque
 „ad Idus Septembris. Ab Idibus Septembris ufque ad feftum S.
 „Martini, & a Purificatione S. Mariæ ufque ad Pascha in Domi-
 „nicis & feftis diebus poft prandium non cantent Nonam, donec
 „Servitores exeant de Refectorio. Cantata vero Nona, & fona-
 „to cimbalo eant in Refectorium bibere. &c.”

16to Quod in Indice notat, Priorem non poffe mutari fine
 delicto & cauffa negligentia, cujus conditionis pag. 411. quam lau-
 dat, ne apex quidem invenitur.

17mo Quod Constitutiones Canoniconum Lateranenfium refe-
 rens, pag. 525. adfcripferit, quæ Depofita peculii concernunt,
 alicubi inter ipfos tolerata, contra quam alii velint.

18vo Quod ex iisdem Constitutionibus pag. 527. retulerit,
 Sacerdotes vocandos effe *Patres*, cum fint, qui *Domini* dici *sine*
domino ambiunt. Ubi etiam habetur, ut Comædiarum recitatio-
 nes in fuis Claustris omnino interdican- tur.

Tandem Partem ejus Operis VII. feu Reflexiones Morales ad
 veterem Disciplinam Canoniconum Regularium aliquibus difplicui-
 fe conftat cum ob alia quædam, tum quod Ufum peculii privati
 (quod a Religiofis titulo peculiari v. g. donationis, legati, indu-
 ſtriæ, functionis &c. obtinetur, & eorum adminiftrationi cum li-
 centia Superiorum faltem tacita & generali relinquitur) ad ufus

indeterminatos nec licite concedi pag. 891. nec licite in Ordine Canonorum Regularium retineri doceat.

Plura sunt, quæ Canonici sæculares, Cathedrales præsertim, castigatione eo in Opere digna judicent, quæ longum esset adscribere. Nemo, opinor, erit, qui ex his breviter saltem adductis, non facile intelligat, paucissimos Canonorum Regularium, nisi quos insolenter assentari delectat, Amortio concessuros fore, ut res suas *Legibus emendet* &c. Atque adeo nec Polemarchum, nec Legislatorem hi agnoscent.

Atqui, suscipiebat tandem Eusebius Engelhardius, hoc ipsissimum præter alia est, quod contendam, nemini minus, quam Principali meo in mentem venisse, *Joannem de Canabaco* aut exarare, aut exaratum Amortio inscribere. Probat ille haud pauca ex iis, quæ Tu, Angele, mox proposuisti, atque adeo tam insipiens non fuit, ut non rogato aliorum judicio Polemarchum Amortium statueret, ipse iudicium suum proferre a nemine rogatus. Ne vero de altero puncto, quod Leges Amortianas pro Canonicis Regularibus ex veteri Disciplina petitas spectet, pluribus me explicem (nequid aliud suspiceris) plane dicam, mandatum non habeo.

Cæterum nisi volante fere oculo *Joannem de Canabaco* evolvisse, deprehendisses profecto illico, eum Michaëlis esse non posse, qui Joannem Mabillonium maximi facit, & scire potuerat, illustrem hunc præ reliquis Scriptorem adversum Testellum pro Joanne Gersene scriptis Animadversionibus in illius inurbanas Vindicias stetisse, cui plane *Critice Gersenistica*, quam impudentius Author *Joannis de Canabaco* criminatur, minime convenit; tam enim Mabillonii Critica misera & infelix non est, ut eam in plerisque literatus orbis suspexerit, & demiratus fuerit, quin ipsi non raro Bollandistæ victas ei manus dederint. De Mabillonio fuit, qui diceret, ipsum nec consuevisse aliquid dare affectibus, nec quæ propugnaret, umquam assumere, nisi veritati consentanea inveniret. Itaque, quisquis Gersenistis universim & cum his Mabillonio *Criticen Gersenisticam* in Authoris istius sensu tribueret, plane aut sui immemor fœdum in modum sese ipse prostitueret, aut Dares provocaret Entellum, quod a Wengensium Antistite est alienissimum, qui ex toto *Joanne de Canabaco* illud solum sibi proprium facere potest, quod

quod pag. 57. legitur, mille Legipontiis, milleque Ziegelbaueris unum Mabillonium esse præferendum. Qui aliter scripsit, Michaël non est, inerudito vir ingenio est, imo si uterque unus idemque fingatur, antilogus est, & sibi ipse contradicit, id quod in sæpeditum Præsulem cadere nequaquam potest.

Sed & illud maluissem Te probe animadvertere, Authorem *Joannis de Canabaco* adversus Angelum Schyrensem calamum strinxisse, eum videlicet, qui Dissertationem Criticam pro Joanne Gersene emiserat. At si quando Michaël Prælatus calamum corripit, ei non Angelus Schyrensis, sed P. Oliverius Legipontius vapulabit, qui Dissertationis illius Criticæ author est, ut nobis refert ipse Parens *Joannis de Canabaco* pag. 98. Dissertationem Criticam sub nomine Angeli Schyrensis appellando *partum Spurium*, qui *cum Oliverio Legipontio computrescere* debuisset, additque omnino, *scire se, quid hic loquatur*. Quis ea de re dubitet, quam alter omnino exploratam habet, & *scit*? Acutius nempe videt Prælatus meus, quam ut jurisjurandi etiam Religione interposita Angelo fidem habeat, parentem se Dissertationis Criticæ asseveranti. Equidem non mentiuntur Angeli, si boni sunt; At ne quidem Archangelum Michaëlem mendacii capacem esse prætendo. Vides vero hoc pacto, Angele, frustra Te hanc molam versare, atque adversus Reverendissimum Principalem meum perperam Judicium opem implorare, quippe cui animus erat (ex suppositione loquor) non Angelum Schyrensem, sed Oliverium Legipontium, confutare, ut leoni mortuo aliquando lepus insultaret.

Adde nunc illud, quemadmodum ineruditum plane est, Mabillonium Gersenistam miseris Criticis accensere, ineruditum Angelo Schyrensi supponere, quod Oliverii Legipontii est, aut vicissim; ita pariter ineruditum esse, quod parens *Joannis de Canabaco* Simonem Werlinum Præpositum Dieffensem (quem Tu quidem, Angele, ex Dignitate Prælatice saltem Belli Kempisiani Polemarchum esse posse voluisti) toties velut illustrem hac in arena Heroem proponat. Fuiſſet forte viro huic illustre inter Eruditos nomen, nisi ad causam Kempenſem propugnandam animum adjecisset. Nunc illud (saltem si eæ veritate nitantur, quæ ipse mox de eo retulisti, quæque mihi ipsi hætenus perspecta prorsus non fuere) obscuratum esse oportet ob *scommata*, & nescio, quæ alia, in quæ imprudens

incidit. At vero cum ipse diffiteri nequeas, Angele, illos Scriptores plane deplorandos esse, quorum nomina ob solum scribendi conatum apud alios vapulant, cæteris paribus utique laudabilem, obsecro Te, quoniam extrajudicialiter hodie causam uterque agimus, liceat volante saltem oculo documenta huc spectantia contueri.

Bene mones, regerebat Schyrensis, pæne obliviscebar ea, quæ Judicibus adpromiseram, extradere. Evolvent illi commodo, quo ea valebunt, tempore, & siquidem ipsis videbitur e re fore, cum reservatione quorumcunque competentium, Engelhardio communicabunt. Quibus dictis, & abitum parante cum Assessoribus Judice, quod justo longior hora fuisset, sequentia eis Documenta legenda saltem exhibuit.

I.

Ad Illustrissimum Salisburgensem Epistola Ottoburani Abbatis Mauri, & Conventus.

Reverendissime, & Illustrissime Princeps, D. Dne
Clementissime.

Septem nuper e Canonorum Regularium Ordine Præpositi in publicum prodire ausi sunt, & pro beneficiis tum novis, tum antiquis, apud Illustrissimam Tuam Celsitudinem referre gratias. Ita quidem a gratiis exorsi sunt: Sed obliti mox gratiarum, non tam munus Benefico Principi jam donant, quam Patrocinium a Principe exigunt contra -- Plagiarios quosdam, Benedictinæ Familiæ, Librorum fures, contra Homines & vim Kempensi Thomæ afferentes, & infamiam, contra invasores indoctos, falsiloquos, contra Homines iniquissimæ libidinis, inquietos, invidos, ambitiosos, fallaces, falsarios, falsi criminis non semel reos, Lavernæ tandem, quæ furum Dea est, Sacerdotes."

En Princeps! Hæ rosæ sunt, quas nostris coram Te Capitibus inspergunt: Nostris, inquam; Nam de Bura Ottonis (ita Dießensi Præposito Ottoburanum Monasterium indigitare placuit) Gregorium p. m. Abbatem, & alium quemdam adhuc superstitem ejus Contubernalem

nalem Ottoburanum ; velut digito monstratos, his conviciis, atque maledictis immerito proscindunt. Hos Tu *Religiosos* Homines Illustrissime credas ? Hos credas Religionis *Præpositos* ? O impudentiam ! Maledicentiæ porro & conviciorum (quæ omnia, etiam in alios jacta, si numerem, quis finis ?) Causa est Impostura, per quam Francisci cujusdam Valgravii, pro Joanne Gersen Abbate Benedictino, tamquam vero Imitationis Christi Authore (Romæ jam prius isti de Imitatione Libelli sub Abbatis Benedictini Joannis Gessen aut Gersen nomine in Ædibus Apostolicis, ad Paulum V. ipsum Pontificem Maximum, sub Magistri Sacri Palatii Censura, & Approbatione prodierant) Parisiis edita, non item pridem scripta, Ottoburanis errore præpostero imponunt prædicti Præpositi ; Errorem dico, & imposturam : Nam & pro Gregorii quondam Abbatis nostri defuncti Manibus, quos laceffunt, & pro iis omnibus, quotquot superstites in Ottoburanis adhuc ædibus degunt, Juramenti Religione interposita, testatum facere coram Summo Deo, & Te Principe possumus, ignaros penitus illius Editionis nos esse, & innoxios, & tantumdem de Valgravii Natalibus ac Patria scire, quantum de Moyfis Sepulchro. Verbo : Nec factò, nec verbo, nec consilio illius Nos scripti Authores, ob cujus Editionem tam ignominiose in immerentes jam dicti septem numero Præpositi defæviunt.

Quid igitur, Illustrissime Princeps, ita Plagiarii, ita fures, ita falsarii publice audiamus, & patiamur ? Profecto honestas publica vetat, & Nominis boni fama, quam qui negligit, in seipsum crudelis est.

Ergo apud Te, ceu publicum Honoris & Famæ Vindicem, ad Tuos, inquam, pedes famosum Adversariorum libellum, unaque hanc nostram Epistolam deponimus, ut ab infamibus chartis Illustrissimi primo Nominis Tui decus revellas ; Tum vero æquissimis judiciis facias, ne plus apud Illustrissimam Tuam Celsitudinem publicis Calumniatoribus præsidii sit, quam Innocentiæ. Et Diesensis quidem Præpositus coram suo Judice causam dicturus est ; Gersensem vero, cæterosque, qui Tuorum Tribunalium censuram verentur, Tu ipse, æqui & juris amantissime Princeps, ad famæ, honorisque per injuriam ablati restitutionem, autoritate propria compelles.

Ita ab Illustrissima Tua Celsitudine læsæ charitatis, & violatæ justitiæ jura exigunt, & supplices nos manus attendimus. Ne credas vero, Sapientissime Princeps, eo usque degenerasse SSmi. P. Benedicti in orbe Filios, ut in tam flagitiosorum hominum classem hodie redigendi sint. Tuere potius, atque ut facis, Sacrum hunc Ordinem attolle! Ita Te Dii omnes amabunt, ita Paridem Patriarcha noster de relicta sua in Terris Familia velut optime meritum ad immortalem denique gloriam excepturus est. Quod ut sero tandem fiat, votis omnibus optamus

Celsitudinis Tuæ subjectissimi Clientes, & Illustrissimi Tui Nominis perpetui Cultores

*Maurus Abbas Ottoburanus,
FF. Jacobus Prior, & Conventus.*

II.

Decretum Rev.^{mi} Consistorii Salisburgensis ad
Abbates Archidioecesis Salisburgensis in caussa Vindicia-
rum Kempensium Werlinensium de dto. 30. Julii
1642.

Unseren Grueß &c.

Wir mögen Euch nit verhalten, und vverdet ihr zum theils villeicht vorhero schon darvon Nachricht haben, vvas massen unlængst vervvichene Zeit das Büchl de Imitatione Christi von Patre Simone Werlino Probst zu Dießen Ord. Canonico-regular. S. Augustini mit angehengten Novis Vindiciis Kempensibus (vvie ers nennet) zu München in Truck verfertiget, und publiciert, auch solche Edition dem Hochvvürdigsten unserm Gnädigsten Fürsten und Herren zvvar unter dem Namen unterschiedlicher Præpositorum ejusdem Ordinis Salzburgischer Diöces, aber ohne Einvvilligung der andern allein von dem Probst zu Garßch dediciert vvorden.

Dievvveilen nun nit allein in gemeldten Vindiciis Kempensibus, sonder auch in dero an Ihr Hochfürstl. Gnaden gestellten
De-

Dedication selbstn dergleichen Sachen begriffen, vvelche zvvischen gemeldten S. Augustini, und dem Heil. Orden S. Benedicti allerhand Weitläuffigkeit, Zvvyracht, und vvohl auch endtlich publica scandala verursachen; Es benebens das Ansehen gevvinnen möchte, vveilen angedeute ohnbescheidene Edition diß Büchels Ihrer Hochfürstl. Gnaden tamquam Patrono dedicieret, als ob dieselbe herab ein sonders Wohlgefallen tragen thæten, sich dieser Controversien beladen, und hierinnfalls gleichsam einen Orden vvider den anderen handhaben vvoltten, da doch Ihrer Hochfürstl. Gnaden von mehr gedachter Edition, und Dedication, ehe dieselbe berait schon etliche zeit publiciert gevvesen, das geringste nit gevvußt haben, vvenigers vorhero, vvie sichs vvohl gezimbt hätte, umb Dero Gnädigsten Consens hierzu ersucht, oder angelangt vvorden seynd.

Solchemnach haben mehr hœchstermeldte Ihr Hochfürstl. Gnaden zu zeitlicher Verhietung allerhand Ungelegenheiten, und zu erzeugung Deroselben ab der vorgangnen Ungebühr geschœpfften Diplicenz, nit allein andervværtig die Notturfft vorgenommen, sondern zumahlen Gnädigst und ernstlich anbefohlen, das œffters angezogne Werlinische Edition des Büchls de Imitatione Christi in disem Dero Erzstiftt keines vveegs gedultet, sondern allerdings verboten, die bereits distrahirte Exemplaria zusammen gebracht, und gænzlich supprimirt vverden sollen.

Wisset demnach solchem Ihro Hochfürstl. Gnaden Gnädigsten Befelch gemæß, dise Edition vveder für Euch selbstn, noch auch bey Evveren untergebenen Religiosen und Clero passiren, selbige erhandlen, oder aufbehalten, vvenigers lesen zu lassen; vielmehr aber, da sich bey Euch, oder anderen dergleichen Exemplaria befinden, selbige allesambt fürderlich zusammen zu bringen, und hernächst zu diesem Officio fideliter einzuschicken, Uns auch, vvie Ihr disern Befelch nachkommen, Evveren gebürenden Bericht zu erstatten.

Hierinn beschicht Ihrer Hochfürstl. Gnaden gnädigste Intention, und ernstlicher Will, und Mainung, und vvir verbleiben Euch annebans mit freundlich gutten Willen vvohl beygethan

Salzburg den 30. Julii 1642.

H. Christoph Bischoff
zu Chiemsee.

III.

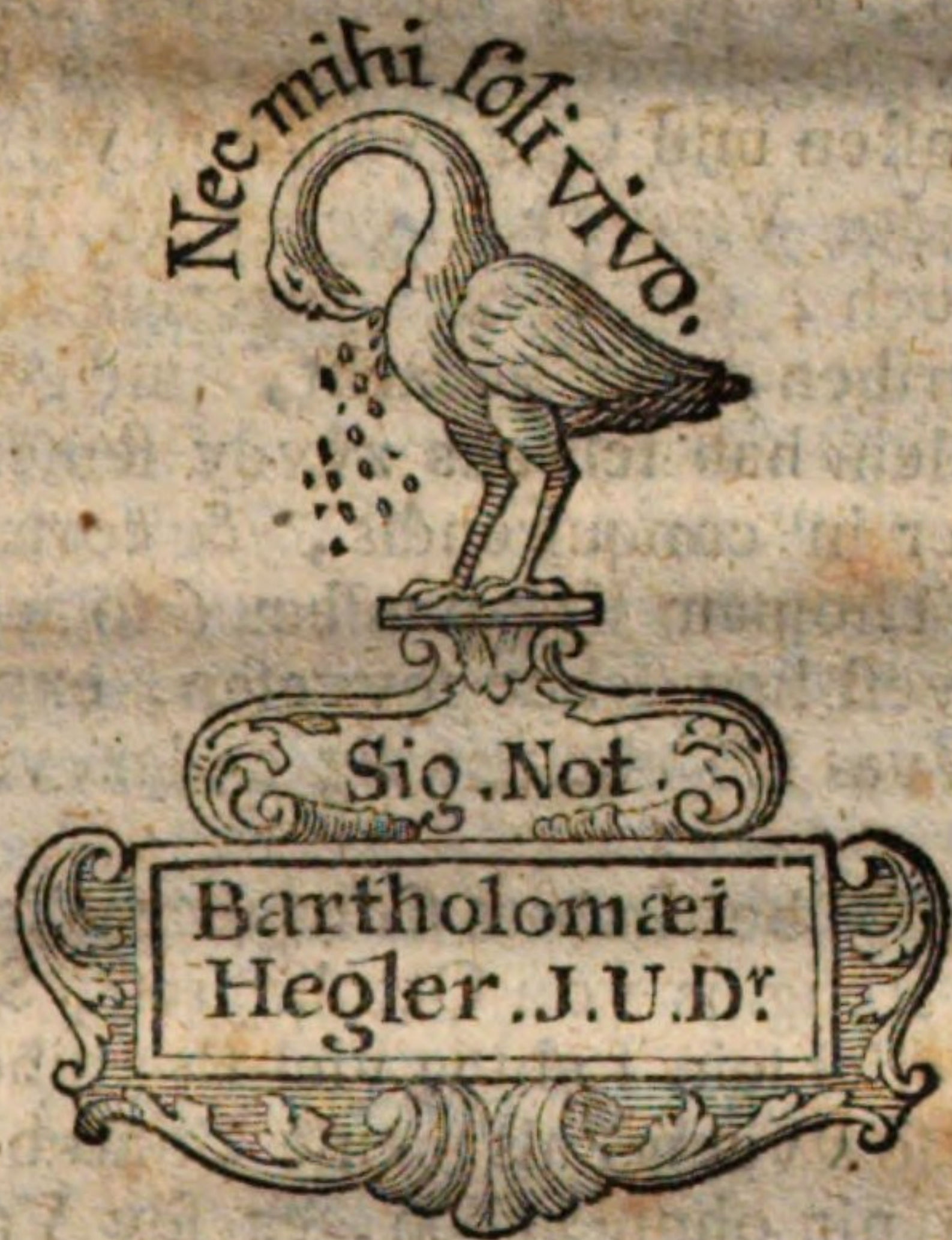
Deprecatio publica

Facta in Consistorio Salisburgensi per D. Petrum Præpositum Garsensem in caussa vindiciarum Kempensium Simonis Werlini Dieffenfis.

Ego Petrus Præpositus Garsensis Ord. S. Augustini Canonorum Regularium hiscè fateor, Libellum de Imitatione Christi cum Novis Vindiciis Kempensibus, & cum præfixa Dedicatione Illustrissimo ac Reverendissimo Archiepiscopo & Principi Salisburgensi, &c. Domino ac Ordinario meo Clementissimo, tum meo, tum aliorum Præpositorum, videlicet Chiemenfis, Baumburgensis, S. Zenonis, Auenfis, & Heglvvertensis nominibus inscripta, autore quidem, seu scriptore Patre Simone Præposito Dieffenfi, me tamen Promotore typis editum in lucem prodiisse, & ad hoc nullius dictorum Præpositorum consensum a me prius petatum, sed solummodo præsumptum fuisse, nedum accessisse. Quia vero hoc meum factum bono (ut opinabar) zelo, sed immaturo, uti (re melius ponderata) jam cum dolore video, accidit, & exinde a nonnullis ex Ordine S. Benedicti *ob scommata, convicia, & injurias inibi contentas* a me tamen in rei veritate antehac non perpensas, *non immerito* querelæ moventur, & inde occasiones, & semina discordiarum inter duos antiquissimos & celeberrimos Ordines SS. Augustini & Benedicti, nec minus apud alios scandala oriri possunt. Idcirco ne infantes huic negotio involvantur, inprimis prædictos Præpositos hac in parte excuso, & excusatos haberi ab omnibus volo; Deinde etiam ab omnibus & singulis, qui dicto Libello, seu Tractatu offensi sunt, aut offendi potuerunt, humiliter in Christo veniam rogo, contestans, quod peccatum est hac in re, a me peccatum esse, non ex odio, aut molevolentia, aut animo injuriandi, sed ex animi fragilitate, & zelo minus recto, & indiscreto, qui mihi, & nullo modo Ordini Canonorum Regularium S. Augustini imputari possit, ac debeat, multo minus eidem Ordini ex hac mea fraterna deprecatione aliquod præjudicium generari; Quemadmodum vero hanc veniam fraterne rogo, sic fraterne mihi concedendam spero, simulque sincere opto, ut deinceps Pax, concordia, & charitas inter præfatos duos Ordines vigeant, crescant, & numquam deficiant.

Ex mandato Rever.mi Consistorii Salisburgensis firmam
hiscie fidem facio Ego Bartholomæus Hegler J. U. D. & Imperiali
Autoritate Notarius Publicus, die 12. Mensis Julii currentis mil-
lesimi, sexcentessimi, quadragessimi secundi anni in pleno Consistorii
consensu per Plurm. Rev.dum Dnum Petrum Præpositum Gar-
sensum Ordinis S. Augustini Canonorum Regularium, talem De-
precationem, uti hic fideliter de verbo ad verbum descripsi, factam,
& præstitam fuisse, in fidem me subscripsi, solitumque Notariatus
mei Signetum apposui.

Bartholomæus Hegler
Dr. qui supra Mppria.

IV.

Abbitt . Schreiben

*D. Præpositi Diessensis Simonis Werlini ob Vindicias Kempenses
ad Dnum Abbatem Ottoburanum.*

de dato 24. Junii 1642.

Hochwür diger in Gott &c.

Vor Ihr Hochfürstl. Gnaden unserm beederseiths Gn. Herren
Ordinario haben Evver Hochvv. Klagendt fürbringen lassen,
Pars I. I vvie

vwie das Ich unter der auch Fürstl. Gnaden zu Freisingen Approbation ein Tractat des Tituls: *Novæ Vindiciæ Kempenses* spargieret, darinnen deroselben Prædecessorem p. m. Herren Abbt Gregorium pro Authore, vwie nit vveniger einen Religiosen von Ottobeuren sub nomine contubernalis ejus pro Editore Præmonitionis, vvelche Franciscus Valgravius Anglus zu Paris vvider Thomam de Kempis in Truck verfertigt, ausgeruffen. Danenher mit den scharpfen vvider gedachten Valgravium eingesprengten Epithetis, voraus aber, als vware in quadam celebri lite ein crimen falsi a parte Ottoburana begangen vworden, Euv. Hochvv. Læbl. Gottshaus *injuriose* angegriffen.

Nun ist mir sehr leyd, das Ich einem so hochansehnlichen Prælaten zu Klagen quoquo modo, & præter intentionem Ursach geben, und bitte, Euv. Hochvv. hochfleissig, Sie vvollen mein vvarhaffte Entschuldigung in Gonsten und Guttvvilligkeit vernemen. Dan ich erstlich obernandte Vindicias vvider in Truck gegeben, noch spargiret, hab auch, das Abbt Gregorius die so ubel bestellte Præmonition geschriben, nie gedacht, und gebens meine Wort nit zu erkennen: Allein hab Ich aus zvvey feinen an Mich abgangnen Schreiben, das er in conquirendis, & coram inspiciendis Codicibus MSS. contra Thomam Kempensem (so ich copias quasi militares geheissen) vest bemüehet gevvesen, expresse verstanden, zu geschvveigen, vvas ich ebenmæssig andervverths zum æffteren vernommen.

So ist fœrters der von mir also benambste Contubernalis per nullam bonam consequentiam ein Religios von Ottobeyren, Sinte-mahl ehebenanter Herr ohn zvveifel sein Lebtage viel Contubernales gehabt, vvelche Ottobeyren so vvenig, als meine Contubernales all Diessen gesehen: Wie dan nit ohnmæglich, es sey Valgravius zu Paris, oder anderstvvo auf ein oder zvvey tag sein Contubernalis gevvesen. Endtlichen folgt aus Keiner Noth, das ich Parti Ottoburanæ, vvais nit vvas für ein Crimen zugemessen: Sonst hättens freylich Ihr Fürstl. Gnaden zu Freising (so die Approbation manu propria unterschriben) und dero zur Censur verordnete hochgelehrte Herren Ræth gemerckt, und als ein unzulæssigen Anzug zu corrigiren nicht underlassen.

Deme aber allem seye, vwie Ihm vvolle, ist mir doch zu Abschneidung vveitläuffigkeit, dardurch Euv. Hochvv. vvider-vværtige Deutung meiner Wort nur nochmehr aufgebreytet, und
bey

bey denen ganz unvvissenden erst Kundtbar vverden möecht, nit zu vvider, Euv. Hochvv. möeglichste Satisfaction zu laisten, und als dem Heil. Evangelio, vvvelches in læsione fraternæ charitatis etiam pure materiali, & passiva Reconciliationem erfordert, nachzukommen.

Bitt demnach in Christlicher Demuth (jedoch zuserst Ihr Fürstl. Gnaden zu Freisingen, als Approbatori, an dero hohen Authorität, dan mir, und meinem anvertrauten Gottshaus ohne Nachtheil und Schaden, so vvohl auch dem Thomæ von Kempen in der Haupt-Sach, und Ordini Canonorum Regularium unabgebrochen) Euv. Hochvv. vvöllen mir durch die Lieb unsers Herren Jesu Christi Crucifixi miltiglich verzeihen, allen ungleichen Verstand fallen lassen, und mich für dero vvohl- und vveitberümbten Gottshaus Infamatorem nit halten: Massen auch meinet halben alles, vvas dieselbe in empfindliche Deutung ziehen, auf solche vveis mehr nit, als vväre es nie geschrieben, oder gedruckt vvorden, gelten soll.

Euv. Hochvv. Kan ich schliesslich nit verhalten, das hochgedacht Ihr Fürstl. Gnaden unser Gnädige Herr Ordinarius mein suppressionem Exemplarium gnädig anbefohlen; Worauf Ich die Möeglichkeit, und so vil gethan, das Selbige, meines underthængen verhoffens darmit gnädig zu friden gevvesen, und noch seynd. Dis alles hab Ich Euv. Hochvv. anfiengen, und zu deroselben Gonsten mich dienstlich empfehlen sollen.

Datum Dieffen 24. Junii

An. 1642.

F. Simon Probst daselbst
Mppria.

Dem Hochvv. in Gott Herren, und Vatteren, Herrn Mauro Abbt des Læbl. Gottshaus und Closters Ottobeyren.

§. VIII.

Ex hætenus productis num certo constet, Dnum Prælatum Wengensem Ulma Libelli controversi parentem non esse?

Plura nuper dicturus videbatur Schyrensis, sed Judice atque Affessoribus digredientibus, donec finiendæ Controversiæ commodius instaret tempus, visum interea est, ultiores Replicas & Exceptiones Partium, ex ipsis causæ Kempisianæ fontibus, ut pertendebant, petitas, differre. Et quidem si ægre habuit Engelhardium, absolutionem Rei non prorsus impetrasse, non minus Angelus doluit, religione quadam arcani induci se passum fuisse, ne autographus Judici in forma judiciorum exhiberet. Metuebat nempe, quod gravidæ Pollingani Jovis minitabantur nubes, fieri posse, ut causa novo Scripto Kempensi magis vulneraretur, & jam non cum solo Michaële, sed cum Eusebio Amortio insuper res sibi futura esset. Cæterum probe sciebat, circa Ulmam Sueviæ fulmen excudi, quod adeo in Patrum Benedictinorum capita desæviret, ut conquassanda viderentur, timerenturque. Itaque hic sibi quam maxime advigilandum duxit, datisque ad Amicos literis, ut secum excubarent, admonuit. Contra Engelhardius eo se solatus est, quod etsi Amortius plus Stoæ allaturus esset, quam falis, fieri tamen posse, ut in Amortium tandem suspicio procreati *Joannis de Canabaco* caderet, tum quod Amortius eandem telam, quam Anonymus, persecuturus esset, tum quod eodem modulo fulmen funderetur novum, quo fatui Anonymi ignes exierant. Saltem gratulatus sibi est, Schyrensem hætenus in Judicio nondum obtinuisse, cum fatente Judice, & Affessorum nonnemine, quidquid hætenus adversus Reverendissimum DD. Michaëlem Prælatum Wengensem allatum fuerat, causam plane non evicisset.

Interim ex Italia, Gallia, Belgio, Germania utrique contententes de subsidiis causæ sibi circumspiciendum esse rati, Cursores literis, eos, ad quos scribunt, dato negotio onerant, ut in omnia quomodolibet ad causam facientia inquirant, Musea, & forulos vetustorum Codicum rimentur, Attestata & literas undeunde demum comportent, atque in ærarium suum transmittant. Visum itaque est, e re fore, si hæc mea folia velut subsidiaria ad Reverendissimum

rend. mum Præsulem Wengensem transmitterem, cum sponsione
secuturæ alterius Partis, certus, ea hic in medium adducta esse,
quæ si quid aliud, probent, alienissimum futurum fuisse ejus confi-
lium, si de *Joanne a Canabaco* edendo ipse aliquando cogitasset,
nihilque esse commodius ad repeilendas Adversariorum criminatio-
nes, quam si edita hac Disquisitione Juridica constanter, & in for-
ma juris doceretur coram Orbe literato, ipsum infandi partus Au-
thorem haud quaquam esse, sed ab Anonymo quocunque demum
(frustra enim inquiruntur Anonymorum nomina, nec de nomini-
bus & vocabulis movendæ sunt inutiles Disputationes, per

gl. in rubr. ff. *solut. matrimon.* Jason in l. *Sic itaque* Inst. de
act.)

eidem Amplissimo Præfato fuisse suppositum. Accidet vero Eidem
levidentis hæc lucubratio, nisi fallor, hoc gratior, quod acroama-
te, quo delectatur, non prorsus careat, etsi quandoque imo ple-
rumque modestius proposito.

Ad hæc displicere non potest hæc Scriptiuncula, quod etsi inficiale
argumentum plane sufficeret, & Reo, etsi forte convicto, non tamen
confesso, adhuc remedium appellationis competat, nisi forte con-
victioni accesserit confessio, ut tradit

Wesemb. *Cons.* 239. pag. 1291. num. 20. ubi explicat cap. *Roma-
na* 3. §. *si autem. de appellat.* in 6. Barbos. *Locor. Commun.* Lib.
3. cap. 7. num. 10. vid. Colleg. Argentorat. de *Confessis* th. 2.
num. 9.

ac is etiam pro convicto haberi possit, allata præterea sint argumen-
ta positiva & affirmantia, quæ plane suadeant, non potuisse ipsum
tam Dignitatis suæ, Nominisque Amplissimi oblivisci, sed neque a
genio Eruditorum communi tam fœde relinqui, ut scriptiunculam
tam inofficiosam, tam Satyricam, Gersenistis tam injuriosam, tam
denique Pasquini, aut Morforii libellis parem, aut Ludionum thea-
tris dignam, nisi forte post potationem profundissimam effunderet,
atque eructaret. Atqui adeo potus, ut plane sobrius non sit, per
jura deducta (etiamsi forte reus confessus & convictus esset) oppor-
tunam excusationem adhuc recipit, ut adeo nihil sit, quod admo-
dum timere Principali suo Engelhardius debuerit, nisi forte præ-
sumptio non continuatæ semper potationis vim hujus exceptionis
eluderet; quo pacto per Testes, qui sobrium vidissent, Angelo
agendum esset, quos cum facile non sit inventurus, videor mihi

rem meam pro dicto Dno Prælato strenue omnino egisse & eo usque triumphare, donec Schyrensis alia intentioni suæ propinquiora adferat.

Unum est, sed quod Schyrensis leviter duntaxat attigisse visus est, quodque Prælati illius causæ fatis incommodum est, Authorem Libelli vexati non præcise, quod Engelhardius confessus est, amare acroamata, & festivos sales, verum eum Histrionum instar Gersenistas ludificare. Addunt vero hi, qui Michaëlem Wengensium Præpositum penitus norunt, familiare huic vitium illud esse, ut adeo irrisorie obvios fere etiam Ecclesiastici Ordinis viros ludificare non erubescat. Equidem si constaret certo, illum *Joannis de Canabaco* parentem esse, dubium sane nemini esse posset, quin ea accusatio veritate niteretur. Sane hic Angelum Schyrensem non semel, Gersenistas sæpius irrisoriis Satyris passim excepit, quod Ludionum, & Histrionum est, eaque in hos contorsit, quæ eos Kempenistarum, imo Lectorum omnium sibilis & risui exponerent; esto eadem opera hæc in Kempenistas a Gersenistis retorqueri potuerint, & aliquando longe felicius. Exemplis non utor, quia ea abominor.

Quam vero flagitiosi habiti semper fuerint Ludiones, & Histriones, si pluribus dicerem, foli faces adderem. Res decantata est, Histriones olim Romæ (etsi hæc urbs flagitiosis hominibus abundaret) civitate donari non potuisse, quin & notatos fuisse publica infamia.

l. 1. & 2. ff. *de his, qui notantur infam.*

de quibus & recte Aristoteles Probl. sec. 30. num. 9. eos improbis mentibus magna ex parte esse, dixit, & Concilium Ravennatense l. Anno 1286. coactum Rubr. I. statuit, *ne Clerici joculariores vel histriones a laicis transmissos recipiant* (quanto minus probasset, si Clericum, imo Prælatum jocularis & Histrionis in modum alios ludificaturum fore prævidisset,) at infami Dignitatis portas non patere, noti juris est per

cap. *infamibus* 87. de R. J. in 6. l. 38. *de decur.* l. *cum Prætor* 12. §. *non autem* ff. *de judic.* l. 2. C. *de dignit.* Carpzov. *Decis.* 17. num. 7.

Quanto rursus minus virum in Dignitate, eaque Ecclesiastica constitutum, decebit, nugis histrionicis, joculariis meliorum se irrifionibus, ineptissimis, & pæne puerilibus nugis alios ludos facere?

Unum

Unum video , idque non fatis tutum effugium , videlicet infamiam neminem sequi ob defensa negotia publica Patriæ suæ ex

l. 3. ff. *de his , qui notant. infam.* affirmante Barbof. *locor. Comm.* Lib. 9. cap. 67. num. 18.

Etsi enim honor Ordinis , quem prætere Reverendimus Wengensis aliquo modo potest , Patrio honori aliquo pacto comparari possit ; at interest probe discernere atque distinguere inter ipsam Defensionem Ordinis , & inter modum irrisorium , & fere histrionicum , quo ille honor ab Authore pudendi Libelli quoquo modo defendi voluit. Illa permittitur legibus , neutiquam iste. Itaque hic deinceps Eusebii Engelhardii opera desiderabitur , ut vel certis argumentis ostendat , Libellum sæpe dictum Michaëlis non esse , vel si etiam sit , nihil minus quam ludionem & histrionem eum egisse , saltem si etiam suspicionem omnem a Principali suo amoliri voluerit. Sin contentus fuerit argumentis inficialibus , & Schyrensis in retentione autographorum pertinacius persistat , equidem id eveniet , quod ex omnibus hætenus deductis , ut Actore non plene probante Reus quidem absolvatur , at suspicio non item omnis æque facile tolletur , quæ admodum violenta est , & de qua Parte II. redibit dicendi occasio.

Certum id hætenus non reddidit Eusebius Engelhardius , Principalem suum adeo in *Joanne de Canabaco* partes nullas habuisse , ut hic eidem tribui nullo modo possit ; quidquid enim excipere potuit , arbitrarium fere Schyra dicet ; sed neque Angelus , nisi testes de visu nominet , vel autographum Adversarii sui producat , quo hic ultro confiteatur , eum Libellum suum partum esse , causam hucusque evicit , si tamen serio evincere cogitavit ; cui tamen per nota jura velut Actori & accusatori onus probationis omnino incumbere est exploratum. Etenim si malitia fuit , quod Schyrensis prætendit , *Joannem de Canabaco* publici juris facere , quod data velut opera male ejus Author fecerit , & perverse , id est , maligne per

Marc. *de custod. reor.* l. *Divus.* l. 4. *de in offic. testam.* cum malitia aliud non sit ex

Cicerone Lib. 3. *de Natur. Deor.*

quam versuta & fallax nocendi ratio , cui simplicitas opponitur ,

l. 1. ff. *de Dolo.* l. 11. ff. *Quod metus causa.*

nisi

nisi eam malitiam plene evicerit Schyrensis, nihil agit, cum quilibet sit habendus bonus, donec probetur malus, idque etiam in dubio, quia in dubio bonum præsumitur, ut tradunt

Tusch. Tom. 1. *Concl.* 123. num. 1. Mascard. *concl.* 222. Baldus *Conf.* 410. in caussa & quæstione num. 1. in fin. v. *sed quia non statim* lib. 2.

Nisi forte Adversarius adigente facti conscientia, aut in similibus aliis casibus probetur non esse vir bonus, ab opposito vir malus dicendus; vir bonus siquidem communiter ille dicitur, qui alteri facit, quod sibi fieri vellet. Igitur ab opposito vir malus dicendus ille venit, qui alteri vel non facit, quod sibi fieri vellet, vel facit alteri, quod nollet sibi fieri ex sententia

Ulpian. l. 1. *in med. ff. de solu.*

quia malus semper præsumitur malus, saltem in eodem genere mali, ut habet laudatus

Tusch. Litt. M. *Concl.* 28.

Quodsi post hæc omnia in cæteris debite Principalem suum purgaverit Engelhardius, nihilque, ut dixi, gravius atque apertius ab Angelo Schyrensi producat, quo ille convincatur, manebimus omnino in vulgatissimo Juris utriusque principio, Actore non probante, reum esse absolvendum, quod hætenus erat deducendum.

Cæterum de tota hac ita confusa caussa recte dixerim illud, quod habetur in

Clement. *dubium* v. *ab olim. de sepult.* num. 4. in fin.

Causam dici a *Chaos*, quod fuit principium indeterminatum omnium.

F I N I S P A R T I S I.

DIS-

nisi eam malitiam plene evicerit Schyrensis, nihil agit, cum quilibet sit habendus bonus, donec probetur malus, idque etiam in dubio, quia in dubio bonum præsumitur, ut tradunt

Tusch. Tom. 1. *Concl.* 123. num. 1. Mascard. *concl.* 222. Baldus *Conf.* 410. in causa & quæstione num. 1. in fin. v. *sed quia non statim* lib. 2.

Nisi forte Adversarius adigente facti conscientia, aut in similibus aliis casibus probetur non esse vir bonus, ab opposito vir malus dicendus; vir bonus siquidem communiter ille dicitur, qui alteri facit, quod sibi fieri vellet. Igitur ab opposito vir malus dicendus ille venit, qui alteri vel non facit, quod sibi fieri vellet, vel facit alteri, quod nolle sibi fieri ex sententia

Ulpian. l. 1. *in med. ff. de solu.*

quia malus semper præsumitur malus, saltem in eodem genere mali; ut habet laudatus

Tusch. Litt. M. *Concl.* 28.

Quodsi post hæc omnia in cæteris debite Principalem suum purgaverit Engelhardius, nihilque, ut dixi, gravius atque apertius ab Angelo Schyrensi producat, quo ille convincatur, manebimus omnino in vulgatissimo Juris utriusque principio, Actore non probante, reum esse absolvendum, quod hætenus erat deducendum.

Cæterum de tota hac ita confusa causa recte dixerim illud, quod habetur in

Clement. *dubium* v. *ab olim. de sepult.* num. 4. in fin.

Causam dici a *Cbaos*, quod fuit principium indeterminatum omnium.

F I N I S
P A R T I S I.

DIS-

La Grand, Theophile de

Disquisitio iuridica num ... Dominus Michael Kuen ... author sit pudendi
libelli sub titulo: Ioannes de Canabaco ex comitibus de Canabaco Oriundus,
qui vulgo venditur pro authore quatuor librorum de Imitatione Christi ...

Bd.: 1

S.l. (1762)

Regensburg, Staatliche Bibliothek -- 999/4Hist.lit.156(1/2

urn:nbn:de:bvb:12-bsb11062019-1

VD18 14485796-004